

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΠΑΤΡΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ
ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ (2000-2008).
ΕΠΟΧΙΚΟΤΗΤΑ, ΒΡΑΧΥΧΡΟΝΙΕΣ ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ

ΕΙΡΗΝΗ ΦΩΤΙΑΔΗ
ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΗΤΡΩΟΥ: 4850
ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΣ

ПАТРА 2011

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	6
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	7
Τουριστικό προϊόν και αναπτυξιακή διαδικασία.....	7
Ο τουρισμός στην Ελλάδα.....	9
Η κρουαζιέρες στην Ελλάδα.....	12
1 ΤΟ ΠΡΟΦΙΛ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ.....	14
1.1 Πολιτιστικά- Ιστορικά Στοιχεία.....	14
1.1.1 Δημογραφικά στοιχεία-Συνολικός πληθυσμός.....	14
1.1.2 Ενεργός πληθυσμός.....	15
1.1.3 Εργατικό δυναμικό.....	15
1.1.4 Ανεργία.....	16
1.1.5 Ακαθάριστο Περιφερειακό Προϊόν	17
1.2 ΟΙ ΝΟΜΟΙ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ.....	18
1.2.1 Ο νομός Λέσβου.....	18
1.2.2 Ο νομός Χίου.....	19
1.2.3 Ο νομός Σάμου.....	20
1.3 ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΑ ΕΔΑΦΟΥΣ.....	21
1.3.1 Ορεινός χώρος / Εσωτερικές ζώνες	21
1.3.2 Μικρά νησιά	21
2 ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΠΡΟΙΟΝΤΟΣ.....	21
Γεωγραφικά & Κλιματολογικά Χαρακτηριστικά.....	25
2.1 ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ.....	25
2.1.1 Λέσβος.....	26
2.1.2 Λήμνος.....	30

2.1.3 Χίος.....	32
2.1.4 Σάμος.....	36
2.1.5 Ικαρία.....	37
3 ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΠΡΟΙΟΝΤΟΣ.....	38
3.1 Γενικά περί τουριστικών καταλυμάτων.....	38
3.2 Τουριστικά καταλύματα στην περιφέρεια Βορείου Αιγαίου.....	39
3.3 Κατηγορία Καταλυμάτων.....	40
3.4 Τρόπος διάθεσης δωματίων.....	42
3.5 Εγκαταστάσεις ειδικής υποδομής.....	43
3.6 Μεταφορική Υποδομή.....	43
Οδικό Δίκτυο	43
Λιμάνια	43
Αεροδρόμια	44
4 ΖΗΤΗΣΗ – ΔΙΑΝΟΜΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΠΡΟΙΟΝΤΟΣ.....	44
4.1 Προέλευση της τουριστικής ζήτησης.....	44
4.2 Εποχικότητα.....	47
4.3 Τρόποι άφιξης τουριστών.....	49
4.3.1 Μέσα αφίξεων.....	50
4.3.2 Σταθμοί εισόδου.....	51
4.4 Διανυκτερεύσεις – Πληρότητα.....	52
4.5 Ανταγωνισμός.....	56
5 ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΠΡΟΒΟΛΗΣ.....	57
5.1 Τεκμηρίωση σκοπιμότητας επιχειρησιακού σχεδίου.....	57
5.2 Επικοινωνιακή πολιτική του ΕΟΤ για την Ελλάδα.....	57
Δομή και περιεχόμενο της πολιτικής προβολής του ΕΟΤ.....	57

5.3 Επικοινωνιακή πολιτική για το Βόρειο Αιγαίο.....	58
Προβολή.....	58
5.4 Άξονες τουριστικής προβολής.....	59
6 ΒΡΑΧΥΧΡΟΝΙΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ.....	59
6.1 Πρόγραμμα προβολής ΕΟΤ.....	59
6.1.1 Κύριος τρόπος προβολής.....	60
Τουριστική διαφήμιση της Ελλάδας.....	60
6.1.2 Σχέδιο και χρονοδιάγραμμα υλοποίησης (ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ « Νήσων Αιγαίου 2007-2013».....	61
7 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	62
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	63

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην εργασία αυτή έγινε προσπάθεια να αναλυθεί η τουριστική ανάπτυξη Βορείου Αιγαίου την τελευταία δεκαετία. Το Βόρειο Αιγαίο αποτελεί μια νησιώτικη Περιφέρεια με δέκα μικρά και μεγάλα νησιά, που καταλαμβάνουν όλο το βόρειο μέρος του αρχιπελάγους. Κάθε ένα έχει ξεχωριστά χαρακτηριστικά, σημαντικά πλεονεκτήματα και αρκετές αδυναμίες σε ότι αφορά τον Τουρισμό.

Στο πρώτο κεφάλαιο θα γίνει μια μικρή αναφορά στο τουριστικό προϊόν, τα είδη του τουρισμού, τον τουρισμό στην Ελλάδα και ένα ξεχωριστό κομμάτι που αποτελούν οι κρουαζιέρες στην χώρα μας,

Στην συνέχεια θα γίνει μια μικρή ανάλυση της περιφέρειας Βορείου Αιγαίου ως προς το κάθε νησί ξεχωριστά και τα βασικότερα γνωρίσματά τους, όπως ιστορικά, οικονομικά, πληθυσμιακά, μορφολογικά, ανάλυση τουριστικού προϊόντος των μεγαλύτερων νήσων.

Στη συνέχεια γίνεται αναφορά στην προσφορά και ζήτηση τουριστικού προϊόντος Βορείου Αιγαίου, τρόποι μεταφοράς, τουριστικά καταλύματα, αφίξεις, εποχικότητα, ανταγωνισμός και πίνακες της τελευταίας δεκαετίας με τα σημαντικότερα στατιστικά στοιχεία της περιφέρειας.

Στο τελευταίο κεφάλαιο θα αναλυθεί ο τρόπος προβολής και οι βραχυχρόνιες προβλέψεις των νήσων του Βορείου Αιγαίου, προγράμματα του ΕΟΤ και άξονες τουριστικής προβολής.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σε αυτό το μέρος θα αναλυθεί ο τουρισμός στην Ελλάδα και τα είδη του. Παρακάτω γίνεται εξειδικευμένη αναφορά σε καθένα από τα μεγάλα, μικρά και πολύ μικρά κατοικημένα νησιά των νομών της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, ως προς αναγνώριση και αξιολόγηση της κατάστασης και των εξελίξεων και προοπτικών για σχεδιασμό/ προγραμματισμό της τουριστικής τους ανάπτυξης.

Τουριστικό προϊόν και αναπτυξιακή διαδικασία

Ο τομέας του τουρισμού και των ταξιδιών δεν είναι δυνατό να οριοθετηθεί με πληρότητα και σαφήνεια, δεδομένου ότι οι τουριστικές δραστηριότητες επηρεάζουν και επηρεάζονται από μία μεγάλη ποικιλία παραγόντων καθώς και από το

κοινωνικοοικονομικό και φυσικό περιβάλλον του κάθε κράτους αλλά και της εκάστοτε περιφέρειας αυτού. Σήμερα είναι κοινά παραδεκτό ότι ο τουρισμός επηρεάζει κάθε πτυχή της καθημερινής ζωής ενός τόπου και μπορεί να εξελιχθεί σε κύριο μοχλό ανάπτυξής του.

Το τουριστικό προϊόν μπορεί να αποκτήσει διάφορες μορφές εκτός του μαζικού τουρισμού για λόγους αναψυχής που υπάρχει στην Ελλάδα.

Έτσι μπορούμε να διακρίνουμε ειδικές μορφές τουρισμού όπως: Κοινωνικός τουρισμός (αφορά άτομα τρίτης ηλικίας, νέους, άτομα με χαμηλό εισόδημα), Κοινωνικός τουρισμός και επαγγελματικές ή συνδικαλιστικές ενώσεις (αφορά κατηγορίες που επιθυμούν την γνωριμία και αλληλοπληροφόρηση με άτομα του ίδιου επαγγέλματος), Αγροτουρισμός (συνδυασμένη μορφή άσκησης τουριστικού και αγροτικού επαγγέλματος), Τουρισμός στην ύπαιθρο (μια εξειδίκευση του αγροτουρισμού με παραμονή στην ύπαιθρο), Συμπλέγματα αγροτουρισμού σε εγκαταλελειμμένους οικισμούς, Τουρισμός τρίτης ηλικίας, Αθλητικός-ορειβατικός-περιηγητικός τουρισμός Οικολογικός τουρισμός, Τουρισμός υγείας και ιαματικός τουρισμός (μπορεί να αναπτυχθεί σε περιοχές με ιαματικά λουτρά), Θαλάσσιος τουρισμός, Εκπαιδευτικός τουρισμός, Συνεδριακός τουρισμός (απαιτεί υποδομή υψηλού επιπέδου και παράλληλη υποδομή ψυχαγωγίας), Εσωτερικός τουρισμός (απαιτεί αλλαγή πολιτικής τόσο των κρατικών φορέων όσο και της ιδιωτικής πρωτοβουλίας), Χειμερινός τουρισμός, Φυσιολατρικός τουρισμός (επισκέψεις σε συγκεκριμένες διαφορετικές περιοχές), Γυμναστικός τουρισμός, Πολιτιστικός τουρισμός, Θρησκευτικός τουρισμός.

Οι βασικές παράμετροι που διαμορφώνουν το επιχειρησιακό περιβάλλον της τουριστικής βιομηχανίας της Περιφέρειας καταγράφονται σε πέντε γενικές κατηγορίες/κλάδους παροχής τουριστικών υπηρεσιών:

1. ΔΙΑΜΟΝΗ - Ξενοδοχεία και Motels, Διαμερίσματα, βίλες, Συγκροτήματα κατοικιών, θέρετρα time sharing, Κέντρα διακοπών και τουριστικά χωριά, Εκθεσιακά και συνεδριακά κέντρα, Campings και κέντρα φιλοξενίας τροχόσπιτων, Λιμάνια φιλοξενίας σκαφών, Αγροκτήματα-Αγροτουρισμός.

2. ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ - Αεροπορικές εταιρείες, Ακτοπλοϊκές γραμμές – Ferries, Σιδηροδρομικά δίκτυα, Εταιρείες τουριστικών λεωφορείων, Εταιρείες ενοικίασης αυτοκινήτων, Οργανισμοί-Εταιρείες Μαζικών Μεταφορών, Ταξί)
3. ΑΝΑΨΥΧΗ/ΘΕΑΜΑΤΑ - Αρχαιολογικοί χώροι και Ιστορικά Κέντρα, Μουσεία και Galleries, Φυσικό περιβάλλον ιδιαίτερου κάλλους και οργανωμένοι κήποι, Εθνικά πάρκα, Αθλητικά κέντρα και θέρετρα δραστηριοτήτων, Ειδικά (θεματικά) πάρκα, Ειδικός Περιβαλλοντικός Τουρισμός (πεζοπορία, ορειβασία, υποβρύχιες καταδύσεις, κ.λπ.), Θαλάσσιος Τουρισμός (ιστιοπλοΐα, κρουαζιέρες), Καζίνο.
4. ΟΡΓΑΝΩΣΗ/ΔΙΕΚΠΕΡΑΙΩΣΗ ΤΑΞΙΔΙΩΝ - Tour Operators, Γραφεία Γενικού Τουρισμού (incoming – outgoing – ομαδικός τουρισμός), Organized Tours, Ταξιδιωτικοί πράκτορες (ticketing), Οργανωτές συνεδρίων, Οργανωτές Ταξιδιών Κινήτρων, Πρακτορεία κρατήσεων (διαμονή, μετακίνηση, εκδρομή) για άτομα ή μικρές ομάδες, Γραφεία Συναλλάγματος.
5. ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ ΠΡΟΟΡΙΣΜΩΝ - Εθνικά τουριστικά γραφεία, Περιφερειακά και Τοπικά τουριστικά γραφεία, Ενώσεις επαγγελματιών τουρισμού, Γραφεία πληροφοριών (συνήθως κρατικών ή τοπικών αρχών), Σχολές Τουριστικών Επαγγελματιών ή ειδικών τουρισμού (Πανεπιστημιακού ή τεχνικού επιπέδου) και συνεχιζόμενης εκπαίδευσης-κατάρτισης.

Ο τουρισμός στην Ελλάδα

Ο τουρισμός στην Ελλάδα σύμφωνα με μελέτη του Υπουργείου Ανάπτυξης έχει τα παρακάτω χαρακτηριστικά:

Τουριστική μονοκαλλιέργεια

Η ζήτηση για τη χώρα μας και τους επί μέρους προορισμούς της αφορά σε συντριπτικό βαθμό την κυρίαρχη μορφή οργανωμένης ζήτησης για «Ηλιο και Θάλασσα». Οι ειδικές ή εναλλακτικές μορφές τουρισμού αποτελούν μεσοπρόθεσμα «αγορές-θύλακες», που διακινούν μικρά μεν πλην όμως ενδιαφέροντα από τη σκοπιά της οικονομικής απόδοσης, μεγέθη.

Μέση διάρκεια παραμονής

Η διάρκεια παραμονής των αλλοδαπών τουριστών ποικίλλει ανάλογα με τον σκοπό του ταξιδιού και την περιοχή του προορισμού τους. Η μέση διάρκεια των διακοπών αλλοδαπών στα ελληνικά θέρετρα είναι 15 ημέρες, ενώ η μέση διάρκεια παραμονής τους σε ξενοδοχειακά καταλύματα είναι 6 ημέρες.

Τα χαρακτηριστικά του ελληνικού τουριστικού προϊόντος, τα οποία καθορίζουν και το επίπεδο ανταγωνιστικότητας είναι τα ακόλουθα.

Η εξάρτηση από τον οργανωμένο παραθεριστικό τουρισμό, που χαρακτηρίζεται από χαμηλή τιμή πακέτου και χαμηλή συναλλαγματική απόδοση για τη χώρα - προορισμό, και καθοριστική συγκέντρωση της ζήτησης στο χρόνο και στο χώρο.

Οι ελλείψεις στην γενική υποδομή και τις μεταφορές (κυρίως περιφερειακά αεροδρόμια, αλλά και οδικό δίκτυο, λιμάνια, κατάσταση σιδηροδρόμων, ακτοπλοΐας, ανυπαρξία αερομεταφορέα για ναυλωμένες πτήσεις κλπ).

Όσον αφορά τη θέση της Ελλάδας στην παγκόσμια κατάταξη των κύριων χωρών υποδοχής τουριστών, σύμφωνα με το βαρόμετρο του UNWTO, η χώρα βρίσκεται στη 15η θέση με κριτήριο τις τουριστικές αφίξεις του 2007 και στη 12η θέση με κριτήριο τις τουριστικές εισπράξεις για το 2008. Οι αφίξεις αλλοδαπών με πτήσεις charter κατά το 2006 αυξήθηκαν κατά 6,5% έναντι του 2005. Αντίστοιχα, σύμφωνα με στοιχεία της ΕΣΥΕ οι αφίξεις με charter το 2007 αυξήθηκαν κατά 1.91% στο σύνολο των αεροδρομίων της χώρας, που υποδέχονται πτήσεις charter. Σημειώνεται ότι οι αφίξεις με πτήσεις charter ανέρχονται κατά μέσο όρο σε 76% περίπου του συνόλου των πτήσεων, για τα έτη 2005-2007.

Στις ξενοδοχειακές μονάδες της χώρας μας, πραγματοποιήθηκαν το 2007 συνολικά 65420236 διανυκτερεύσεις αλλοδαπών και ημεδαπών τουριστών. Οι Έλληνες εξακολουθούν να αποτελούν σημαντικό μέγεθος της ζήτησης δεδομένου ότι το 2007 πραγματοποίησαν 17338763 διανυκτερεύσεις. Η αύξηση του αριθμού των διανυκτερεύσεων αλλοδαπών το 2007 (Ιανουάριος-Δεκέμβριος) σε σχέση με το 2006 είναι 1,47%. Όπως προαναφέρθηκε, σημαντικό τμήμα της ζήτησης τουριστικών υπηρεσιών προέρχεται από την εσωτερική αγορά, το οποίο αυξάνεται. Το 25% του συνόλου των διανυκτερεύσεων στα ξενοδοχειακά καταλύματα της χώρας πραγματοποιούνται από ημεδαπούς, αλλά μόνο το 15% γίνεται από Έλληνες τουρίστες που κάνουν διακοπές, και άλλο ένα 10% ταξιδεύει για επιχειρηματικούς σκοπούς. Έχει αποδειχθεί ότι ο εσωτερικός τουρισμός καλύπτει συχνά τα ελλείμματα σε περιόδους ύφεσης της κίνησης από το εξωτερικό.

Πίνακας 1 Διανυκτερεύσεις και μέση ετήσια πληρότητα

Έτος	Διανυκτερεύσεις	Μέση Ετήσια Πληρότητα (%)
2000	60256902	63,5
2001	61302903	65
2002	58832656	62,7
2003	55840611	61,7
2004	54502104	60,7
2005	52554021	55,6
2006	55264093	58,6
2007	56796551	59,8
2008	65420236	57

Πηγή: ΞΕΕ 2008

Ο αριθμός των τουριστών στην Ελλάδα παρουσιάζει μια μικρή πτώση. Σύμφωνα με τον Ελληνικό Οργανισμό Τουρισμού (ΕΟΤ) το 2007 οι αφίξεις επισκεπτών αεροπορικώς έφτασαν τους 11623360 άτομα και σημείωσαν μείωση 5,3% έναντι εκείνων του 2006.

Τα τελευταία χρόνια έχουν εμφανιστεί στο προσκήνιο νέες ευρωπαϊκές αγορές που σταδιακά αυξάνουν τον αριθμό των τουριστών που στέλνουν και στην Ελλάδα.

Πρόκειται για χώρες της Ανατολικής και Κεντρικής Ευρώπης, οι οποίες παρά τις έντονες αυξομειώσεις που παρουσιάζει η ζήτηση, από αυτές μπορούν να αποτελέσουν μελλοντικά αξιόλογες πηγές τουριστών, στην προσπάθεια της χώρας να διευρύνει τη ζήτηση, ιδιαίτερα προς συγκεκριμένες περιοχές της χώρας (π.χ. Β. Ελλάδα). Οι περισσότερες από αυτές τις χώρες ανήκουν πλέον και στην Ευρωπαϊκή Ένωση και παρά τις δυσμενείς οικονομικές συγκυρίες που αντιμετωπίζουν λόγω της κρίσης, αναμένεται μακροπρόθεσμα να εξελιχθούν σε δυναμικές πηγές εξερχόμενου τουρισμού.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η τουριστική προσφορά και τα χαρακτηριστικά της. Ο πίνακας που ακολουθεί παρουσιάζει την εξέλιξη του ξενοδοχειακού δυναμικού της χώρας για επιλεγμένα έτη 2000, 2004, 2008.

Πίνακας 2 Ξενοδοχειακό δυναμικό (2000–2008)

3-5 Αστέρων									
Έτος	Μονάδ	Δωμ	Κλιν	Μονάδ	Δωμ	Κλιν	Μονάδ	Δωμ	Κλιν
2000	83	18.686	36.117	792	78.816	149.782	1.499	76.207	145.097
2004	139	26.756	51.967	896	88.837	168.940	1.660	82.627	157.495
2008	230	36.914	78.464	1.102	95.790	183.900	2.058	89.142	169.941
1 και 2 Αστέρων									
Έτος	Μονάδ	Δωμ	Κλιν	Μονάδ	Δωμ	Κλιν	Μονάδ	Δωμ	Κλιν
2000	4.027	111.501	209.414	1.672	27.783	53.580	8.073	312.993	593.990
2004	4.473	122.615	230.281	1.731	31.056	59.588	8.899	351.891	668.271
2008	4.387	120.935	227.146	1.608	29.586	56.406	9.385	375.067	715.857

Πηγή: ΞΕΕ 2008

Απ' αυτόν προκύπτει σαφώς η μεγάλη αριθμητική παρουσία των ξενοδοχείων δύο και τριών αστέρων.

Πρόσφατα στοιχεία του ΕΟΤ δείχνουν ότι το μεγαλύτερο ποσοστό (72%) των αφίξεων αλλοδαπών τουριστών στην Ελλάδα πραγματοποιήθηκε από πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 21% από άλλες ευρωπαϊκές χώρες, ενώ μόλις 2,5% πραγματοποιήθηκε από την Αμερικανική Ήπειρο.

Εξετάζοντας τις δέκα αυτές χώρες, όχι σε απόλυτους αριθμούς, αλλά με βάση την ποσοστιαία συμμετοχή τους στις συνολικές αφίξεις αλλοδαπών τουριστών στην Ελλάδα, προκύπτουν ενδιαφέροντα ευρήματα. Από τις δύο κύριες αγορές (ΗΝ. Βασίλειο και Γερμανία) ο ελληνικός τουρισμός εξαρτά (το 2006) το 33,8% του συνόλου των αλλοδαπών τουριστών.

Στο υπό εξέταση χρονικό διάστημα, κάποιες χώρες (π.χ. Γαλλία) περιόρισαν διαχρονικά την ποσοστιαία συμμετοχή τους, προφανώς μη ακολουθώντας τους ίδιους ρυθμούς αύξησης στην αποστολή τουριστών ενώ κάποιες έπαψαν να αποτελούν σημαντικές πηγές αποστολής τουριστών (π.χ. ΗΠΑ). Η έντονη εξάρτηση του ελληνικού τουρισμού από περιορισμένο αριθμό αγορών καθίσταται εμφανής και από το ότι οι δέκα αυτές χώρες συνεισέφεραν το 2006 το 68,7% των αφίξεων αλλοδαπών τουριστών, ενώ υπάρχουν έτη που το ποσοστό αυτό ανέρχεται στο 73%.

Η κρουαζιέρες στην Ελλάδα

Το μεγαλύτερο ποσοστό των κρουαζιέρων που ξεκινούν από ελληνικούς λιμένες είναι μικρής και μεσαίας διάρκειας με εξαίρεση αυτές που προσεγγίζουν στον Πειραιά ή τη Ρόδο, λιμάνια τα οποία αποτελούν ενδιάμεσο σταθμό μίας μεσογειακής κρουαζιέρας διάρκειας 7 ή 14 ημερών.

Παρατηρώντας τον αριθμό των αλλοδαπών που αφικνούνται στην Ελλάδα με κρουαζιερόπλοιο , σημειώνεται έντονη αύξηση την περίοδο 2001 - 2006 με τάση σταθεροποίησης το 2007. Η περίοδος 1989-2000 χαρακτηρίζεται από έντονη κυκλική τάση με τον αριθμό των αλλοδαπών να μην ξεπερνά τις 600.000 ετησίως ενώ το 2007 ξεπέρασε τα 1,2 εκατομμύρια, διπλασιάστηκε δηλαδή ο αριθμός των αφίξεων. Ειδικότερα, το μερίδιο των αλλοδαπών τουριστών που αφικνούνται στη χώρα μας με κρουαζιερόπλοια έχει αυξηθεί από το 5,36% το 1989 στο 7,36% το 2005 για να σταθεροποιηθεί στο 6,59% το 2007. Με βάση τα παραπάνω, φαίνεται πως οι προσπάθειες από την Ελληνική πλευρά για την προσέλκυση της συγκεκριμένης μορφής τουρισμού έχουν αποδώσει καρπούς σε κάποιο βαθμό. Η αύξηση αφορά μόνο στον αριθμό των διερχομένων επιβατών και όχι στον αριθμό των κρουαζιέρων που ξεκινούν από ελληνικούς λιμένες, λόγω της μη εκχωρήσεως δικαιωμάτων cabotage σε πλοία νηολογημένα εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Παρ όλες τις θετικές εξελίξεις στον χώρο της κρουαζιέρας η χώρα μας παραμένει χαμηλά στον κατάλογο των προτιμήσεων των εταιρειών του χώρου. Αυτό φαίνεται άλλωστε και από τον αριθμό των επιβατών που επισκέπτονται τους ελληνικούς λιμένες. Με εξαίρεση 7 λιμένες, ο αριθμός των διερχομένων τουριστών δεν ξεπερνά τις 50,000 σε ετήσια βάση

Μοναδική εξαίρεση αποτελεί ο λιμένας της Θήρας (Σαντορίνης) στο οποίο καταπλέουν πάνω από 400.000 αλλοδαποί επισκέπτες παρά τα προβλήματα ελλιμενισμού που παρουσιάζονται στο νησί. Το συγκεκριμένο γεγονός αποδεικνύει ότι η μοναδικότητα ενός προορισμού είναι μερικές φορές ικανή να προσελκύσει ικανό αριθμό τουριστών και επισκεπτών παρά τις δυσκολίες προσβασιμότητας.

1 ΤΟ ΠΡΟΦΙΛ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

Η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου καλύπτει διοικητικά το βορειοανατολικό τεταρτημόριο του αρχιπελάγους του Αιγαίου. Πέντε από τα νησιά που την αποτελούν, η Λέσβος, η Λήμνος, η Χίος, η Σάμος και η Ικαρία, συγκρινόμενα με τα υπόλοιπα νησιά του Αιγαίου, μπορούν να θεωρηθούν μεγάλα, ενώ ο συνδυασμός έκτασης και πληθυσμιακού μεγέθους εντάσσουν δύο από αυτά, τη Λέσβο και τη Χίο, μεταξύ των 21 σημαντικών νησιών του ευρωπαϊκού χώρου. Τα πέντε μεγάλα νησιά, μαζί με άλλα μικρότερα - Φούρνοι, Ψαρά, Οινούσες, Άγιος Ευστράτιος, κατανέμονται σε τρεις νομούς, τον νομό Λέσβου, τον νομό Χίου και τον νομό Σάμου.

Ο Νομός Λέσβου, με κυριότερα νησιά την Λέσβο, Λήμνο και Αγ. Ευστράτιο, περιλαμβάνει δέκα επτά Δήμους και μία κοινότητα σε τέσσερις Επαρχίες. Ο Νομός Χίου, με κυριότερα νησιά τη Χίο, Ψαρά και Οινούσες περιλαμβάνει δέκα Δήμους. Ο Νομός Σάμου, με κυριότερα νησιά τη Σάμο, την Ικαρία και τους Φούρνους, περιλαμβάνει οκτώ Δήμους. Το ποσοστό των ορεινών εκτάσεων καλύπτει περίπου το 33,2% της συνολικής έκτασης της Περιφέρειας.

1.1 Πολιτιστικά- Ιστορικά Στοιχεία

Το Βόρειο Αιγαίο, όπως άλλωστε ολόκληρο το Αιγαίο, ήδη από τη μεσολιθική εποχή έπαψε να είναι εμπόδιο και αποτέλεσε γέφυρα που ένωσε τους λαούς που κατοικούσαν στην περιοχή. Η ναυτιλία, το εμπόριο, η οικονομία, ο πολιτισμός, οι κοινωνικές αλληλεπιδράσεις αναπτύχθηκαν μέσα στο Αρχιπέλαγος αλλά και στην περιφέρειά του, με βάση την επικοινωνία και την επαφή των κατοίκων του, ιδιαίτερα μετά το μόνιμο εποίκισμό των νησιών, την 5η χιλιετία π.Χ.

1.1.1 Δημογραφικά στοιχεία-Συνολικός πληθυσμός

Ο πληθυσμός της Περιφέρειας σύμφωνα με την τελευταία απογραφή που έγινε το 2001 ήταν 204.158 κάτοικοι, με γεωγραφική κατανομή 108.294 στο Νομό Λέσβου, 52.290 στο Νομό Χίου και 43.574 στο Νομό Σάμου. Ο πληθυσμός της Περιφέρειας αποτελεί το 1,9% του συνολικού πληθυσμού της Χώρας.

Το Βόρειο Αιγαίο συγκαταλέγεται στις 3 πρώτες Περιφέρειες της χώρας με τον υψηλότερο δείκτη δημογραφικής γήρανσης, με 152%. Το Βόρειο Αιγαίο ως 12η Περιφέρεια σημειώνει μόλις το 2% στο ετήσιο ΑΕΠ.

1.1.2 Ενεργός πληθυσμός

Ο ενεργός πληθυσμός στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου ανέρχεται σε 73.500 περίπου (ΕΣΥΕ 2001) εκ των οποίων το 22% απασχολείται στην γεωργία, δασοκομία και αλιεία, το 5% σε δραστηριότητες μεταποίησης, το 10% στις κατασκευές, το 12% στο χονδρικό-λιανικό εμπόριο, το 7% στον τουρισμό, το 6% στην εκπαίδευση και το 38% σε λοιπές δραστηριότητες (ΕΣΥΕ Β' τρίμηνο 2009). Το ποσοστό ανεργίας στο σύνολο της Περιφέρειας ανέρχεται κατά το Β' τρίμηνο του 2009 στο 6,4% (έναντι 8,9% του συνόλου της χώρας), το οποίο αποτελεί το μικρότερο ποσοστό ανεργίας σε όλη τη χώρα.

Ο πληθυσμός εργάσιμης ηλικίας της Περιφέρειας από το έτος 1994 μέχρι και το έτος 2004, κυμαίνεται μεταξύ 153.000 και 161.057 ατόμων κατ' έτος (σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΕΔ της ΕΣΥΕ), αυξανόμενος σταθερά από το 2000, ύστερα από μια περίοδο μικρής μείωσης, διατηρεί όμως ένα σταθερό ποσοστό συμμετοχής στο αντίστοιχο μέγεθος της χώρας, της τάξης του 1,7%.

1.1.3 Εργατικό δυναμικό

Το εργατικό δυναμικό της Περιφέρειας παρουσιάζει επίσης τάσεις αύξησης, μέχρι και το έτος 2004, με ετήσιες διακυμάνσεις, συμμετέχοντας στο αντίστοιχο μέγεθος της χώρας κατά 1,3% - 1,5%, με αποτέλεσμα να εμφανίζει ένα μικρό ποσοστό συμμετοχής επί του πληθυσμού εργάσιμης ηλικίας (της τάξης του 37% - 43%), όταν το αντίστοιχο ποσοστό συμμετοχής σε επίπεδο χώρας κυμαίνεται μεταξύ 48% και 51%. Ιδιαίτερα διαφοροποιημένο είναι το ποσοστό συμμετοχής του εργατικού δυναμικού επί του πληθυσμού εργάσιμης ηλικίας στην Περιφέρεια μεταξύ ανδρών και γυναικών, αφού για μεν τους άνδρες κυμαίνεται μεταξύ 54% και 60%, ενώ για τις γυναίκες μεταξύ 20% και 32%, όταν σε επίπεδο χώρας το ποσοστό συμμετοχής για τους άνδρες είναι στα ίδια επίπεδα με εκείνα της Περιφέρειας, ενώ για τις γυναίκες κυμαίνεται μεταξύ 30% και 34%. Τα ποσοστά αυτά συσχετίζονται απόλυτα με τα αντίστοιχα ποσοστά μη ενεργού οικονομικά πληθυσμού, τα οποία στην Περιφέρεια Β. Αιγαίου είναι κατά οκτώ ποσοστιαίες μονάδες μεγαλύτερα από εκείνα της χώρας, ενώ αυτή η διαφορά οφείλεται κατά κύριο λόγο στις γυναίκες. Παράλληλα, κατά τα τελευταία χρόνια,

παρατηρείται αύξηση στο ποσοστό μη ενεργού οικονομικά πληθυσμού και στους άνδρες της Περιφέρειας Β. Αιγαίου, αποκλίνοντας αυξητικά από το αντίστοιχο ποσοστό της χώρας. Αντίθετα, για τις γυναίκες, το αντίστοιχο ποσοστό εμφανίζεται μειωμένο μεταξύ 1994 και 2004, διατηρούμενο όμως σε υψηλότερα επίπεδα από αυτά της χώρας. Εκτός από το έντονο πρόβλημα του γυναικείου πληθυσμού, ο οποίος παραμένει εκτός αγοράς εργασίας, τα τελευταία χρόνια αρχίζει να το αντιμετωπίζει και ο ανδρικός πληθυσμός του Β. Αιγαίου. Οι μη ενεργοί οικονομικά άνδρες αυξήθηκαν κατά 8%, μέχρι το 2004.

1.1.4 Ανεργία

Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΣΥΕ, η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου είναι η μικρότερη περιφέρεια όσον αφορά τον πληθυσμό εργάσιμης ηλικίας και έχει επίσης τον μικρότερο αριθμό ανέργων. Στο σύνολο των ανέργων, το 2003, αντιμετώπιζε το δέκατο υψηλότερο ποσοστό ανεργίας (7,0%) μεταξύ των περιφερειών της χώρας, το δωδέκατο για τους άντρες και το ένατο για τις γυναίκες. Το ποσοστό ανεργίας των γυναικών στην περιφέρεια (13,0%) είναι υπερδιπλάσιο αυτού των αντρών (3,8%). Επιπλέον, όσον αφορά στη μακροχρόνια ανεργία, το Βόρειο Αιγαίο με ποσοστό 64,6% μακροχρόνιων ανέργων κατατάσσεται στην τέταρτη θέση μεταξύ των περιφερειών της χώρας. Στις άνεργες γυναίκες το ποσοστό της μακροχρόνιας ανεργίας ανέρχεται σε 71%.

Πίνακας 3 Ακαθάριστο εγχώριο προϊόν Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου

(εκατ. €)	2006	Συμμετοχή στο σύνολο της χώρας	2007	Συμμετοχή στο σύνολο της χώρας
Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου	2759	1,3%	2958	1,3%
Σύνολο Χώρας	213.207	100%	228.180	100%

(Πηγή: ΓΓ ΕΣΥΕ, 2009)

Πίνακας 4 Ακαθάριστο εγχώριο προϊόν κατά κεφαλή Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου

(€)	2006	Μεταβολή (%)	2007	Μεταβολή (%)
Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου	15016	4,5	16043	6,8
Σύνολο Χώρας	19124	7,4	20386	6,6

(Πηγή: ΓΓ ΕΣΥΕ, 2009)

Πίνακας 5 Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία κατά τομέα παραγωγής

(εκατ. €)	Πρωτογενής Τομέας		Δευτερογενής Τομέας		Τριτογενής Τομέας		Σύνολο Προστιθέμενης Αξίας	
	2006	2007	2006	2007	2006	2007	2006	2007
	Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου	195	198	468	491	1781	1927	2444
Σύνολο Χώρας	7664	7649	39615	41051	141561	153069	188841	201770

(Πηγή: ΓΓ ΕΣΥΕ, 2009)

1.1.5 Ακαθάριστο Περιφερειακό Προϊόν

Η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου παράγει μόλις το 2% του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος και είναι 12η στην κατάταξη των Περιφερειών της χώρας για το κατά κεφαλή προϊόν.

Ο τριτογενής τομέας, δηλαδή το εμπόριο, οι υπηρεσίες και ο τουρισμός παράγει περίπου το 74% της συνολικής προστιθέμενης αξίας της Περιφέρειας και ακολουθούν ο δευτερογενής, με περίπου 19 % και ο πρωτογενής με περίπου 7%. Στην Περιφέρεια παράγεται το 2,5% της αγροτικής παραγωγής της χώρας και το 1,5% των υπηρεσιών. Διαχρονικά παρατηρείται μια στασιμότητα της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας του πρωτογενή τομέα και αύξηση της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας του δευτερογενή και κυρίως του τριτογενή τομέα.

1.2 ΟΙ ΝΟΜΟΙ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

1.2.1 Ο νομός Λέσβου

Ο Νομός Λέσβου έχει έκταση 2.154 τ.χλμ., εκ των οποίων 696 τ. χλμ αντιστοιχούν στο μήκος των ακτών του νομού, και περιλαμβάνει δέκα επτά Δήμους και μία κοινότητα οργανωμένους διοικητικά σε τέσσερις Επαρχίες. Τα κυριότερα νησιά του νομού Λέσβου είναι η Λέσβος (13 Δήμοι), η Λήμνος (4 Δήμοι) και ο Αγ. Ευστράτιος (1 Κοινότητα) ενώ στον νομό υπάγονται και νησίδες που βρίσκονται γύρω από την Λέσβο και την Λήμνο. Πρωτεύουσα του νομού Λέσβου είναι η Μυτιλήνη. Από κλιματολογική άποψη η Λέσβος έχει ήπιο, μεσογειακό κλίμα, με πολλή μεγάλη ηλιοφάνεια καθ' όλη τη διάρκεια του έτους.

Ο συνολικός πληθυσμός του νομού είναι 108.294 κάτοικοι εκ των οποίων 90.112 κατοικούν στην Λέσβο, 17.889 κατοικούν στην Λήμνο και 293 κατοικούν στον Άγιο Ευστράτιο. Το 25,2% των κατοίκων ασχολείται με τον πρωτογενή τομέα, 21,9% με τον δευτερογενή και το 52,7% ασχολείται με τον τριτογενή τομέα. Η οικονομία του νομού στηρίζεται στην αγροτική παραγωγή και συγκεκριμένα στην ελαιοκαλλιέργεια, με την παραγωγή εξαιρετικής ποιότητας ελαιολάδου, καθώς και στην κτηνοτροφία και αλιεία. Ανεπτυγμένος είναι ο κλάδος της ποτοποιίας με την παρασκευή του ούζου, ενώ μεγάλη μερίδα του πληθυσμού ασχολείται επαγγελματικά με τον τουρισμό.

Ο νομός Λέσβου συγκεντρώνει ποσοστό 1% του πληθυσμού της χώρας με έντονη τάση μείωσης, αφού έχει υψηλό ρυθμό φυσικής μείωσης του πληθυσμού (υπεροχή γεννήσεων/1.000 κατοίκους: -3,2 το 2002) αλλά υψηλότερη του μέσου όρου της χώρας αναλογία μαθητών Δημοτικού ανά 1.000 κατοίκους (61 έναντι 59). Μεταξύ των απογραφών 1991 και 2001 ο πληθυσμός του νομού αυξήθηκε κατά 3,7%. Παράγει 1% του ακαθόριστου. εγχώριου προϊόντος της χώρας. Στη γεωργία αναλογεί 13% του προϊόντος του νομού το 2002 από 18% το 1997 και εκεί παράγεται 2,2% του συνολικού γεωργικού προϊόντος της χώρας. Με κατά κεφαλή προϊόν 15 χιλ. ευρώ ο νομός κατατάσσεται 6ος ως προς το κριτήριο αυτό με 116% του μέσου όρου της Ελλάδας το 2002 (90% του μέσου όρου της ΕΕ). Είναι η 6η παραγωγός περιοχή ελαιολάδου στη χώρα με 6% της συνολικής παραγωγής το 2003 και η 8η τυριού με 3%. Σε κάθε κάτοικό της αναλογούν 4 διανυκτερεύσεις αλλοδαπών, που είναι η 13η θέση στη χώρα, με μικρή όμως συμμετοχή στις συνολικές (1,2% ή 502 χιλ. το 2003). Το 2004 οι πωλήσεις

καινούριων επιβατικών αυτοκινήτων αυξήθηκαν 10% και αντιστοιχούσαν στο 0,6% του συνόλου της χώρας.

1.2.2 Ο νομός Χίου

Ο Νομός Χίου έχει έκταση 896 τ.χλμ., και περιλαμβάνει δέκα Δήμους. Τα κυριότερα νησιά του νομού Χίου είναι η Χίος (8 Δήμοι), τα Ψαρά (1 Δήμος) και οι Οινούσες (1 Δήμος). Πρωτεύουσα του νομού Χίου είναι η Χίος. Βρίσκεται πολύ κοντά στις ακτές της Μικράς Ασίας και ανάμεσα στα νησιά της Λέσβου και της Σάμου. Ο νομός έχει μεγάλη παράδοση στη ναυτιλία που αρχίζει από την εποχή της Οθωμανικής κυριαρχίας, όταν ένα μέρος των κατοίκων αναγκάστηκε να ξενιτευτεί και να εργαστεί στα καράβια, προκειμένου να αποφύγει τις σκληρές συνθήκες διαβίωσης.

Ο συνολικός πληθυσμός του νομού είναι 52.290 κάτοικοι εκ των οποίων 51.166 κατοικούν στην Χίο, 438 κατοικούν στα Ψαρά και 686 κατοικούν στις Οινούσες. Το 12,5% των κατοίκων ασχολείται με τον πρωτογενή τομέα, 18,8% με τον δευτερογενή και το 68,8% ασχολείται με τον τριτογενή τομέα. Στον Νομό Χίου τα σημαντικότερα προϊόντα που παράγονται είναι η μαστίχα -μοναδική περιοχή παραγωγής σε όλον τον κόσμο- και τα γνωστά ως χιώτικα μανταρίνια.

Ο νομός Χίου συγκεντρώνει ποσοστό 0,5% του πληθυσμού της χώρας με τάση μείωσης, αφού έχει υψηλό ποσοστό φυσικής μείωσης του πληθυσμού (υπεροχή γεννήσεων/1.000 κατοίκους: -2,7 το 2001, -4,1 το 2002), αλλά αναλογία μαθητών Δημοτικού ανά 1.000 κατοίκους ίση με τον μέσο όρο της χώρας. Μεταξύ των απογραφών 1991 και 2001 ο πληθυσμός του νομού αυξήθηκε κατά 2,3%, ενώ στο σύνολο της χώρας αυξήθηκε 6,9%. Παράγει το 0,4% του ΑΕΠ της χώρας, αναλογία σχεδόν σταθερή από το 1995, από το οποίο τα 3/4 προέρχονται από τις υπηρεσίες, με τη συμβολή και του τουρισμού (4% από υπηρεσίες ξενοδοχείων και εστιατορίων).

Στη γεωργία αναλογεί 10% του προϊόντος του νομού το 2002 από 11% το 1997 και εκεί παράγεται 0,6% της συνολικής γεωργικής παραγωγής της χώρας. Οι επενδύσεις των βιομηχανικών επιχειρήσεων του νομού μετά από σημαντική άνοδο το 2000, το 2001 υποχώρησαν, σύμφωνα με τα στοιχεία της Ετήσιας Βιομηχανικής Έρευνας της ΕΣΥΕ. Με κατά κεφαλή προϊόν 11,4 χιλ. ευρώ κατατάσσεται 25ος με βάση το κριτήριο αυτό με 88% του μέσου όρου της Ελλάδας το 2002 (69% του μέσου όρου της ΕΕ).

1.2.3 Ο νομός Σάμου

Ο Νομός Σάμου έχει έκταση 778 τ.χλμ., και περιλαμβάνει 2 μεγάλα νησιά την Σάμο και την Ικαρία και τη συστάδα των νησίδων Φούρνοι καθώς και άλλες ακατοίκητες νησίδες. Το νησί της Σάμου έχει έκταση 487 τ.χ. και μήκος ακτών 78 μίλια. Η γεωμορφολογική διάρθρωση της συνολικής έκτασης του νομού, επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό τη χωροταξική κατανομή του πληθυσμού και προδιαγράφει το είδος και το εύρος των οικονομικών δραστηριοτήτων. Συγκεκριμένα, ο νομός αποτελείται κατά 51,7% από βοσκοτόπια, κατά 20,6% από δάση και κατά 24,4% καλύπτεται από καλλιεργούμενες εκτάσεις. Σχετικά με τα παραπάνω σημειώνεται ότι ο νομός είναι η περισσότερη δασοσκεπής περιοχή της Περιφέρειας Β. Αιγαίου, παρόλη την τεράστια οικολογική καταστροφή που έγινε από τις πυρκαγιές στην Ικαρία.

Ο συνολικός πληθυσμός του νομού είναι 43.574 κάτοικοι. Το 15,7% των κατοίκων ασχολείται με τον πρωτογενή τομέα, 21,0% με τον δευτερογενή και το 63,3% ασχολείται με τον τριτογενή τομέα. Τη βασική παραγωγική δραστηριότητα στο νομό, κατά τα τελευταία χρόνια, αποτελεί ο πρωτογενής τομέας, παρά τις τάσεις συρρίκνωσης που εμφανίζει διαχρονικά.

Ο νομός Σάμου συγκεντρώνει ποσοστό 0,4% του πληθυσμού της χώρας με τάση μείωσης, αφού είχε υψηλό ποσοστό φυσικής μείωσης του πληθυσμού το 2002 και αναλογία μαθητών Δημοτικού ανά 1.000: 27 κατοίκους κάτω από τον μέσο όρο (58 έναντι 59). Μεταξύ των απογραφών 1991 και 2001 ο πληθυσμός του αυξήθηκε 3,9%, αύξηση πολύ χαμηλότερη από του συνόλου της χώρας (6,9%).

Παράγει το 0,3% του ΑΕΠ της χώρας και η συμμετοχή του νομού στο ΑΕΠ της χώρας διατηρείται σταθερή τα τελευταία χρόνια. Τα 3/4 σχεδόν του προϊόντος του προέρχονται από τις υπηρεσίες (6% από υπηρεσίες ξενοδοχείων και εστιατορίων). Σε κάθε κάτοικο αναλογούν 19 διανυκτερεύσεις αλλοδαπών το 2002 (18 το 2001), 6ος στη χώρα, με μικρή όμως συμμετοχή στις συνολικές διανυκτερεύσεις (1,7%). Με κατά κεφαλή προϊόν 10,8 χιλ. ευρώ κατατάσσεται 32ος με βάση το κριτήριο αυτό με 84% μέσου όρου Ελλάδας το 2002 (65% του μέσου όρου της ΕΕ).

1.3 ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΑ ΕΔΑΦΟΥΣ

1.3.1 Ορεινός χώρος / Εσωτερικές ζώνες

Η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου χαρακτηρίζεται από σημαντικό ποσοστό ορεινών και ημιορεινών εκτάσεων. Συγκεκριμένα, το ποσοστό των ορεινών εκτάσεων καλύπτει το 33,2% της συνολικής έκτασης της Περιφέρειας και των ημιορεινών το 35,3%. Από το σύνολο των δήμων και κοινοτήτων (195) που υπάρχουν στην περιφέρεια Βορείου Αιγαίου το 35,4% ανήκει σε ορεινές περιοχές (69), ενώ το 22,9% του πληθυσμού κατοικεί στον ορεινό χώρο.

1.3.2 Μικρά νησιά

Η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου εκτός από τα τρία μεγάλα νησιά της Λέσβου, Χίου και Σάμου, περιλαμβάνει και αρκετά μικρότερα νησιά όπως η Λήμνος και ο Άγιος Ευστράτιος του Ν. Λέσβου, οι Οινούσες, τα Ψαρά και τα Αντίψαρα του Ν. Χίου και η Ικαρία και Φούρνοι του Ν. Σάμου.

Τα νησιά αυτά χαρακτηρίζονται από μικρό πληθυσμιακό μέγεθος, ανεπάρκεια υποδομών και υπηρεσιών και προβληματική σύνδεση με τα μεγαλύτερα νησιά της Περιφέρειας.

2 ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΠΡΟΙΟΝΤΟΣ

Οι τρεις Νομοί εμφανίζουν διαφορετικό ρυθμό και βαθμό τουριστικής ανάπτυξης, γεγονός που σχετίζεται με τους διαφορετικούς χρόνους έναρξης του τουριστικού φαινομένου και με τις κοινωνικοοικονομικές διαφορές που εστιάζονται στην ανάπτυξη διαφορετικών παραδοσιακών κλάδων στα νησιά (αγροτοβιομηχανικό παρελθόν στη Λέσβο, ναυτική παράδοση στη Χίο). Στη Σάμο βρίσκεται χωροθετημένο το 58,6% των ξενοδοχειακών μονάδων και κλινών της Περιφέρειας και το 35% των κλινών σε ενοικιαζόμενα δωμάτια. Η Χίος παρουσιάζει τη χαμηλότερη ανάπτυξη, φιλοξενώντας μόλις το 9% των ξενοδοχειακών μονάδων και κλινών ενώ η Λέσβος καταλαμβάνει τη δεύτερη θέση στη Περιφέρεια με ποσοστό 50,9% σε ενοικιαζόμενα δωμάτια και το 21% των διαθέσιμων ξενοδοχειακών κλινών. Το τουριστικό προϊόν στη Λέσβο βρίσκεται σε ανοδική πορεία, ενώ στη Σάμο έχει ήδη εισέλθει σε μια ώριμη φάση του κύκλου του.

Ο τουρισμός αποτελεί κρίσιμο παράγοντα για την ανάπτυξη του τριτογενή τομέα στην Περιφέρεια, ο οποίος μόνο κατά ένα σχετικά μικρό μέρος εκφράζεται ποσοτικά από την απασχόληση και την Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία των Ξενοδοχείων και Εστιατορίων, με δεδομένες τις έντονες διακλαδικές και διατομεακές συνδέσεις του, οι κυριότερες των οποίων είναι με το εμπόριο και τις μεταφορές / επικοινωνίες του τριτογενούς τομέα, αλλά και με τις κατασκευές και μεταποίηση του δευτερογενή. Σε τοπικό δε επίπεδο επηρεάζει και συνδέεται και με την αγροτική δραστηριότητα. Όσον αφορά στον τουριστικό τομέα, η δραστηριότητα αυτή αναπτύσσεται με σχετικά αργούς ρυθμούς στην Περιφέρεια, διατηρώντας ένα χαμηλό ποσοστό συμμετοχής στην τουριστική δραστηριότητα της Χώρας. Πιο αναλυτικά, τόσο τα στοιχεία που συντελούν στο τουριστικό προφίλ της Περιφέρειας, όσο και εκείνα που προσδιορίζουν αυτή καθ' αυτή την τουριστική δραστηριότητα, παρουσιάζονται συνοπτικά αμέσως πιο κάτω. Η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου είναι ιδιαίτερα ευνοημένη από κλιματολογικής άποψης, παρουσιάζοντας υψηλή ηλιοφάνεια κατά τη διάρκεια του έτους, χαμηλή, σχετικά, μέση ετήσια βροχόπτωση, ενώ ευνοϊκή μέση ετήσια θερμοκρασία παρατηρείται σε όλα τα νησιά της. Οι τουριστικά αξιοποιήσιμες ακτές της Περιφέρειας αποτελούν σημαντικό τουριστικό πόρο, γεγονός που τη τοποθετεί δεύτερη σε κατάταξη Περιφέρεια σε επίπεδο χώρας, ως προς την αξιοποιησιμότητα των ακτών της. Τα νησιά του Βορείου Αιγαίου διακρίνονται για την ιδιαίτερα σημαντική και ενδιαφέρουσα ιστορική και πολιτιστική κληρονομιά, με πολυάριθμα αρχαιολογικά ευρήματα, πλούσια εκθέματα σε μουσεία, βυζαντινά μνημεία, κάστρα, μοναστήρια, εκκλησίες, κλπ. Υπάρχει πολυμορφία στοιχείων, τόσο από την άποψη του ανθρωπογενούς, ιστορικού, πολιτιστικού, όσο και του φυσικού περιβάλλοντος. Στην Περιφέρεια υπάρχουν 75 αξιόλογοι παραδοσιακοί οικισμοί. όπως οι μεσαιωνικοί οικισμοί στο Πυργί, στα Μεστά, στους Ολύμπους Χίου, στο Καρλόβασι, στο Πυθαγόρειο, στο Μαραθοκάμπου Σάμου, στον Εύδηλο Ικαρίας, στο Μόλυβο, την Πέτρα Λέσβου κ.λ.π. Βάσει των παραπάνω χαρακτηριστικών, αλλά και των φυσικών στοιχείων της περιοχής (π.χ. γεωθερμία, σπάνια χλωρίδα και πανίδα), διαφαίνεται η δυνατότητα διαφοροποίησης του τουριστικού προϊόντος στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου με την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού, όπως ο θρησκευτικός τουρισμός, ο περιπατητικός τουρισμός με τα μονοπάτια ποικιλόμορφων δασών, η παρατήρηση φύσης, όπως πουλιών σε προστατευμένους υδροβιότοπους, ειδικές δραστηριότητες και

χόμπι όπως θαλάσσια σπορ, αεραθλητισμός, ιαματικός τουρισμός μέσω των ιαματικών λουτρών, κλπ.

Η σχετικά μεγάλη απόσταση των νησιών της Περιφέρειας μεταξύ τους και από τις άλλες περιοχές της χώρας (ηπειρωτικές και νησιωτικές, πλην Ικαρίας και Σάμου), καθώς και η έλλειψη υποδομών αλλά και οργάνωσης των υπαρχουσών λιμενικών εγκαταστάσεων, λειτουργούν ανασταλτικά για την προώθηση των εναλλακτικών μορφών τουρισμού, ο οποίος αναπτύσσεται και εκτός θερινής περιόδου. Οι παράγοντες αυτοί, δεν έχουν επιτρέψει την ουσιαστική ανάπτυξη του θαλάσσιου τουρισμού, ενώ, παρά το ότι ευνοείται από το φυσικό περιβάλλον, είναι χαρακτηριστική η απουσία οργάνωσης για τη στήριξη του αθλητικού τουρισμού (καταδύσεις, θαλάσσιο σκι, κωπηλασία, ιστιοπλοΐα/ wind surfing). Παρόλα αυτά και αναφορικά με τις υποδομές που μπορούν να στηρίξουν τις Ειδικές μορφές τουρισμού, διαπιστώνεται ότι υπάρχουν ορισμένες υποδομές για τη στήριξη της οργάνωσης συνεδριακού τουρισμού, κυρίως για μικρά συνέδρια – συναντήσεις και άλλες σχετικές εκδηλώσεις, καθώς επίσης και για άλλες μορφές εναλλακτικού τουρισμού. Ως προς τα χαρακτηριστικά της τουριστικής προσφοράς και ζήτησης διαπιστώνονται εξής:

Στην Περιφέρεια κυριαρχεί το μικρό σχετικά μέσο μέγεθος μονάδων, χαμηλότερο σε σχέση με το αντίστοιχο της Χώρας και κυριαρχούν τα χαμηλής τάξης ξενοδοχειακά αταλύματα (Β, Γ, και Ε-Δ). Η μεγαλύτερη συγκέντρωση καταλυμάτων παρατηρείται στο Νομό Σάμου, δευτερευόντως στη Λέσβο, ενώ η Χίος είναι τρίτη στην κατάταξη. Ο μεγαλύτερος μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής ξενοδοχειακών κλινών παρουσιάστηκε στην Περιφέρεια κατά τη δεκαετία του '80, γεγονός που οφείλεται εν μέρει στα ευνοϊκά κίνητρα της περιόδου εκείνης, με σημαντικότερη τη μεταβολή στους Νομούς Λέσβου και Σάμου. Ενώ, την πενταετία 2000-2005, η αύξηση του αριθμού των ξενοδοχείων υπερέβη τον αντίστοιχο μέσο όρο της Χώρας.

Εκτός από τις ξενοδοχειακές κλίνες και τις δηλωθείσες κλίνες σε ενοικιαζόμενα δωμάτια, έχει καταγραφεί ακόμα ένας πολύ μεγάλος αριθμός μη δηλωθεισών κλινών σε ενοικιαζόμενα δωμάτια, σχεδόν διπλάσιος των επίσημα δηλωμένων δωματίων. Η Περιφέρεια έχει μικρή συμμετοχή, της τάξης του 2% περίπου, στις συνολικές αφίξεις στη Χώρα, σημειώνοντας διαχρονικά μείωση. Οι διανυκτερεύσεις ακολουθούν την μεταβολή των αφίξεων κατά την χρονική περίοδο 2000-2005, παρουσιάζουν δηλαδή φθίνουσα πορεία, κυρίως αυτές των αλλοδαπών επισκεπτών της Περιφέρειας. Ο μέσος

αριθμός διανυκτερεύσεων όμως, ανά άφιξη είναι ακόμα σημαντικά μεγαλύτερος από τον αντίστοιχο της Χώρας. Οι επισκέπτες των νησιών του Βορείου Αιγαίου είναι στην πλειονότητά τους Έλληνες, ανήκουν στις μεσαίες και τις μεγαλύτερες ηλικίες και σε σχετικά υψηλά επίπεδα εισοδήματος και εκπαίδευσης. Συνοψίζοντας τα όσα αναφέρθηκαν προηγούμενα, τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει ο τουριστικός κλάδος στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, είναι:

- Σχετικά χαμηλό επίπεδο τουριστικών υποδομών
- Χαμηλός και φθίνων αριθμός αφίξεων και διανυκτερεύσεων
- Η ζήτηση του τουριστικού προϊόντος είναι σαφώς προσανατολισμένη στον «μαζικό» τουρισμό διακοπών, με αποδέκτες τους αλλοδαπούς επισκέπτες, ενώ εκφράζεται διαφορετικά όσον αφορά στον εσωτερικό τουρισμό (μη-οργανωμένη, σε ατομικό επίπεδο). Η τουριστική προσφορά χαρακτηρίζεται από «φτωχά» τουριστικά προϊόντα, στηριζόμενα σχεδόν αποκλειστικά σε βασικές υπηρεσίες εξ αιτίας της μη αξιοποίησης των υπάρχοντων πόρων, με αποτέλεσμα τα οφέλη στους προορισμούς να είναι περιορισμένα, ενώ ο ανταγωνισμός με άλλες περιοχές (κυρίως εκτός Ελλάδας) να στερείται βάθους και ουσιαστικών πλεονεκτημάτων.
- Τα τουριστικά προϊόντα ειδικού ενδιαφέροντος αποτελούν ένα πολύ μικρό μέρος της αγοράς παρά τα πλούσια χαρακτηριστικά της περιοχής,
- Η προβολή του τουριστικού προϊόντος της περιοχής είναι ανεπαρκής και χωρίς συγκεκριμένο προσανατολισμό, ενώ επίσης βασικό πρόβλημα για την ανάπτυξη του τουρισμού είναι η ελλιπής κατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού που απασχολείται στον τομέα. Η διερεύνηση των ευκαιριών και των δυνατοτήτων αξιοποίησης και αναβάθμισης του τουριστικού δυναμικού της περιφέρειας, με βάση τη μελέτη Τουριστικής Ανάπτυξης, κατέδειξε:
- τη δυνατότητα διείσδυσης στις αγορές της Δυτικής αλλά και Ανατολικής Ευρώπης, της Βόρειας Αμερικής, των ανεπτυγμένων χωρών της Ασίας αλλά και στην αγορά της Τουρκίας.
- την καταγραφή της αξιοποίησης της τουριστικής ανάπτυξης των απέναντι τουρκικών ακτών και την ένταξη των προορισμών της Περιφέρειας σε ευρύτερα δίκτυα τουριστικών δραστηριοτήτων.

- τη δυνατότητα αξιοποίησης της διαμορφούμενης τάσης απομαζικοποίησης της τουριστικής δραστηριότητας, με παράλληλη αύξηση του ενδιαφέροντος για πολιτιστικά, οικοτουριστικά, αρχαιολογικά χαρακτηριστικά και στοιχεία των προορισμών που επιλέγουν σημαντικές ομάδες επισκεπτών.

Παράλληλα, με τη διεύρυνση και αναβάθμιση των υποδομών προσβασιμότητας και των υποδομών προστασίας του περιβάλλοντος, με την αναβάθμιση των τουριστικών καταλυμάτων και των λοιπών τουριστικών υπηρεσιών θα δημιουργηθούν θετικές προϋποθέσεις και προοπτικές διεύρυνσης / μεγέθυνσης και αναβάθμισης της τουριστικής δραστηριότητας στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου. (Εκθεση επιχειρηματικότητας Περιφέρειας Βόρειου Αιγαίου – 2007 62 ΚΕΤΑ Βόρειου Αιγαίου)

Γεωγραφικά & Κλιματολογικά Χαρακτηριστικά

Η περιφέρεια του Β. Αιγαίου, αποτελείται από 8 μικρά και μεγάλα νησιά, τα οποία απαρτίζουν τους νησιωτικούς νομούς Λέσβου, Χίου και Σάμου. Κύριο χαρακτηριστικό της Περιφέρειας είναι η πολύ μικρή συνοχή που παρουσιάζουν τα επιμέρους νησιά, τόσο ως προς τα γεωγραφικά τους χαρακτηριστικά όσο και ως προς την οργάνωση των υποδομών και μεταφορών τους, στοιχεία που αποτελούν ουσιαστικά το τουριστικό τους προϊόν. Ιδιαίτερη σημασία είναι για την Περιφέρεια η εγγύτητα με τις μικρασιατικές ακτές, στοιχείο που επηρεάζει τόσο την οργάνωσή τους όσο και την σημασία της.

Από κλιματολογική άποψη η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου έχει ήπιο, μεσογειακό κλίμα, με μεγάλη ηλιοφάνεια καθ' όλη τη διάρκεια του έτους. Πιο συγκεκριμένα, με βάση την υφιστάμενη διαβάθμιση ηλιοφάνειας, η Περιφέρεια ανήκει στην κλίμακα ηλιοφάνειας από 100-140 μέρες τον χρόνο, ενώ πολλά νησιά (Ικαρία, Σάμος,) ανήκουν στην υψηλότερη βαθμίδα ηλιοφάνειας πάνω δηλαδή από 140 μέρες τον χρόνο. Η θερμοκρασία της θάλασσας κατά μέσο όρο είναι υψηλή (άνω των 18 0 c) για περισσότερο από έξι μήνες ενώ η μέση ετήσια θερμοκρασία είναι 17,5 c. Τέλος, και από άποψη ανέμων η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου παρουσιάζει πολλές ομοιότητες με ανταγωνιστικές τουριστικές περιοχές (Δωδεκάνησα, Κυκλάδες) αφού ιδιαίτερα κατά τους θερινούς μήνες επικρατούν Βόρειοι άνεμοι οι οποίοι είναι ιδιαίτερα ενισχυμένοι κατά την διάρκεια της ημέρας και εξασθενούν την νύχτα .

2.1 ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ

2.1.1 Λέσβος

Θαλάσσιοι πόροι

Πρωτεύουσα και λιμάνι του νησιού είναι η Μυτιλήνη, η οποία απέχει 188 ναυτικά μίλια από τον Πειραιά και 218 ναυτικά μίλια από τη Θεσσαλονίκη. Η Λέσβος διαθέτει 24 χ.λ.μ. αξιοποιήσιμων αμμωδών ακτών και έχουν καταγραφεί 50 παραλίες με πιο σημαντικές την Ευβρειακή, τις Χαλατσές, τον Γαβαθά, την Λάψαρνα, την Καλλονή, την Θερμή, τους Πύργους, τον Αγ. Στέφανο, τον Μόλυβο, τα Τσαμάκια, την Πέτρα, το Αμμουδέλι και την Σκάλα.

Φυσικοί πόροι - Οικοτουρισμός

Τα φυσικά τοπία του νησιού, πέρα των ακτών του, που προσελκύουν το τουριστικό ενδιαφέρον είναι τα ακόλουθα:

Κόλπος Γέρας - Έλος Ντίπι - Όρος Όλυμπος

Η περιοχή βρίσκεται στο νοτιοανατολικό τμήμα του νησιού.

Το όρος Όλυμπος (υψόμετρο 968μ.) καλύπτεται από δάση καστανιάς και πεύκων. Παρουσιάζει ιδιαίτερο βοτανικό ενδιαφέρον, λόγω της παρουσίας του ενδημικού είδους "άλυσσο το λεσβιακό" και άλλων σπάνιων για την Ελλάδα και την Ευρώπη φυτικών ειδών.

Υγρότοπος του Κόλπου Καλλονής

Ο Κόλπος της Καλλονής βρίσκεται στο νοτιοδυτικό τμήμα του νησιού και είναι ο μεγαλύτερος με έκταση 110τ.χλμ. Ως υγρότοπος του Κόλπου της Καλλονής νοείται η ευρύτερη περιοχή, που, εκτός του θαλάσσιου τμήματος, περιλαμβάνει και έναν αρκετά μεγάλο αριθμό χερσαίων υγροτόπων, με γνωστότερους τις αλυκές Καλλονής και Πολιχνίτου, τους χειμάρρους Τσικνιάς, Βούβαρης, Αλμυροπόταμος, τη λιμνοθάλασσα των Μέσσων και τα έλη της Σκάλας Καλλονής, των Παρακοίλων και της Νυφίδας.

Ο κόλπος φιλοξενεί τη θαλάσσια χελώνα *Caretta caretta* και τη μεσογειακή φώκια *Monachus monachus*, καθώς και πλήθος υδρόβιων πουλιών, που είτε φωλιάζουν καθ' όλη τη διάρκεια του έτους είτε αποτελούν εποχιακούς επισκέπτες.

Απολιθωμένο Δάσος Λέσβου

Το Απολιθωμένο Δάσος βρίσκεται στο δυτικό τμήμα του νησιού κοντά στο Σίγρι του Δήμου Ερεσού. Είναι μοναδικό γεωλογικό μνημείο που παρουσιάζει ιδιαίτερο

επιστημονικό ενδιαφέρον. Έχει ανακηρυχθεί "Διατηρητέο Μνημείο της Φύσης", ενώ προστατεύεται από τη Σύμβαση της Βαρκελώνης. Η έκταση της αυστηρώς προστατευόμενης περιοχής είναι 517 στρέμματα, και στη θέση "Μπαλή Αλώνια" έχει δημιουργηθεί κατάλληλα διαμορφωμένο πάρκο για τους επισκέπτες.

Σπήλαια

Το σπήλαιο Μαγαράς στην Κοινότητα Αλυφαντών είναι το μεγαλύτερο από τα γνωστά σπήλαια με μήκος 120μ. περίπου. Ο φυσικός του διάκοσμος είναι σχετικά φτωχός, αλλά η εύρεση αγγείων, που χρονολογούνται από τη Ρωμαϊκή και τη Βυζαντινή περίοδο, καθιστά πολύτιμη την αρχαιολογική του αξία.

Το σπήλαιο του Αγίου Βαρθολομαίου στην Κοινότητα Ταξιαρχών έχει μήκος περίπου 60μ. και διακοσμείται από ωραίους σταλακτίτες, οι οποίοι όμως απειλούνται με καταστροφή από τους επισκέπτες που αφαιρούν κομμάτια σταλακτιτών για ενθύμια. Στο εσωτερικό του βρέθηκαν προϊστορικά αγγεία, που εκτίθενται στο Αρχαιολογικό

Μουσείο Μυτιλήνης.

Το σπήλαιο Άγιος Ιωάννης ή Φούσα στην Κοινότητα Μυχού αποτελείται από δύο διαδρόμους με συνολικό μήκος 95 μέτρα. Αποτελεί χώρο αρχαιολογικού ενδιαφέροντος, καθώς βρέθηκαν τάφοι του 5ου αι. π.Χ. με διάφορα ευρήματα, που βρίσκονται στην Κ' Εφορία Αρχαιοτήτων Λέσβου.

Άλλα σπήλαια μικρότερα, αλλά με τουριστικό ενδιαφέρον, είναι στις θέσεις "Κόκκαλα", "Άγιος Ισίδωρος" και "Μαύρη Πέτρα" στο Πλωμάρι, το σπήλαιο Κουρτζή στο Δήμο Μυτιλήνης, το σπήλαιο Άγιος Ιωάννης ο Καταφύγης του Δήμου Θέρμης και το σπήλαιο στη θέση "Γλάστρα" ή "Καστέλι" στην Αγιάσο.

Πολιτιστικοί πόροι

Αρχαιολογικοί Πόροι

Ολόκληρη η διοικητική περιφέρεια της Αγίας Παρασκευής έχει με νόμο ανακηρυχθεί προστατευόμενη περιοχή αρχαιολογικού ενδιαφέροντος. Γύρω από την κωμόπολη βρίσκονται οι σημαντικότεροι αρχαιολογικοί χώροι της Λέσβου.

Κλοπεδή

Βρίσκεται δύο χιλιόμετρα δυτικά της Αγίας Παρασκευής. Οι ανασκαφές έφεραν στο φως ναό που πρωτοκτίστηκε τον 8ο αιώνα π.Χ. Πήρε την τελική του μορφή το 16ο αι. π.Χ. και περιβαλλόταν από στοά με 46 κίονες που έφεραν τα ιδιόρρυθμα αιολικά κιονόκρανα.

Αιολικά κιονόκρανα

Πρόκειται για τα κιονόκρανα του ναού της Κλοπεδής με τους δύο μεγάλες έλικες που στρέφονται δεξιά και αριστερά από ένα φυτικό κόσμημα (ανθέμιο). Στο κέντρο των ελίκων υπήρχαν ένθετα μεταλλικά κοσμήματα. Παρόμοια κιονόκρανα βρίσκονται σε αιολικές πόλεις της απέναντι ακτής, της Μικράς Ασίας.

Ιερό των Μέσσων

Είναι μια μικρή πεδιάδα ανοικτή στον Κόλπο της Καλλονής. Εδώ θεωρείται ότι υπήρχε το ιερό τέμενος για τη λατρεία της Αιολικής Τριάδας (Δίας-Ήρα-Διόνυσος) που ίδρυσαν οι Αιολείς, όταν πρωτοεγκαταστάθηκαν στο νησί.

Ακρόπολη Ερεσού

Σώζονται πολλά κομμάτια από τον περίβολο της πόλης, τα οποία είναι κτισμένα από τραχείτη λίθο (ηφαιστειογενές ανθεκτικό υλικό) και χρονολογούνται από την Αρχαϊκή περίοδο.

Αρχαίο Θέατρο Μυτιλήνης

Βρίσκεται στην περιοχή της Αγίας Κυριακής, στη δυτική άκρη της πόλης. Σε ανασκαφή του 1958 αποκαλύφθηκε η ορχήστρα, τμήμα της σκηνής και του κοίλου. Το θέατρο της Μυτιλήνης ήταν από τα μεγαλύτερα της Ελλάδας. Είχε χωρητικότητα 15.000 περίπου θεατών και η ηχητική του συγκρίνεται με αυτήν της Επιδαύρου.

Ρωμαϊκό Υδραγωγείο

Κτίστηκε στις αρχές του 1ου μ.Χ. αιώνα για την υδροδότηση της Μυτιλήνης. Ο κύριος όγκος του νερού προερχόταν από τη Μεγάλη Λίμνη του Ολύμπου.

Γνωστά μουσεία της Λέσβου είναι το μουσείο Παλαιών Μηχανημάτων Ελαιοτριβείου, το Λαογραφικό Μουσείο, το μουσείο Ερεσού, το Εκκλησιαστικό Μουσείο στη Βατούσα, το μουσείο Φυσικής Ιστορίας Απολιθωμένου Δάσους, το Αρχαιολογικό

Μουσείο Μυτιλήνης, το μουσείο Λαϊκής Τέχνης, το μουσείο Θεόφιλου, το Βυζαντινό Μουσείο, το μουσείο Ούζου.

Βυζαντινό Κάστρο Μυτιλήνης

Είναι ένα από τα μεγαλύτερα που υπάρχουν στο μεσογειακό χώρο. Η περιοχή, όπου βρίσκεται το Κάστρο, στην αρχαιότητα και μέχρι τους πρώτους Βυζαντινούς χρόνους, ήταν ένα νησάκι που χωριζόταν από την υπόλοιπη Λέσβο με κανάλι που λεγόταν "Εύριπος των Μυτιληναίων". Το μήκος του ήταν 700 μέτρα και ένωνε τα δύο λιμάνια της πόλης.

Ιαματικοί πόροι

Στην Λέσβο υπάρχουν 6 ιαματικές πηγές οι οποίες παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα:

Περιοχή Ιαματικής πηγής	Είδος Ιαματικής πηγής	Θεραπεία
ΚΟΥΡΤΖΗ (2χλμ. από την πόλη της Μυτιλήνης)	Χλωρονατριούχος (35,5 βαθμών Κελσίου)	Γυναικολογικές παθήσεις, ρευματοπάθειες, νευραλγίες
ΚΟΛΠΟΥ ΓΕΡΑΣ (9χλμ. από την πόλη της Μυτιλήνης)	Χλωρονατριούχος (39,7 βαθμών Κελσίου)	Ρευματισμοί, αρθρίτιδες, γυναικολογικές παθήσεις, χολολιθίαση, ψαμμίαση, βρογχίτιδα, ζαχαροδιαβήτη
ΘΕΡΜΗΣ (11χλμ. από την πόλη της Μυτιλήνης)	Σιδηροκαλιούχος (47 βαθμών Κελσίου)	Ρευματισμοί, αρθρίτιδες, λίθοι νεφρού, νοσήματα ήπατος, γυναικολογικές παθήσεις, στειρώση, δερματικές παθήσεις, αρτηριοσκλήρωση, νευραλγίες
ΕΥΘΑΛΟΥΣ (3χλμ. Ανατολικά από τη Μόλυβο)	Χλωρονατριούχος ραδιενεργός (46,5 βαθμών Κελσίου)	Ρευματισμοί, αρθρίτιδες, νευραλγίες, ψαμμίαση, χολολιθίαση, γυναικολογικές και δερματικές παθήσεις
ΠΟΛΙΧΝΙΤΟΥ (1χλμ. από το ομώνυμο χωριό)	Χλωρονατριούχος (81,4 βαθμών Κελσίου)	Χρόνιοι ρευματισμοί, αρθρίτιδες, ισχιαλγίες, νευραλγίες, γυναικολογικές και δερματικές παθήσεις
ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΗ ΛΙΣΒΟΡΙΟΥ (41,5χλμ. από την πόλη της Μυτιλήνης)	Χλωρονατριούχος ραδιενεργός (46,5 βαθμών Κελσίου)	Ρευματισμοί, αρθρίτιδες, γυναικολογικές παθήσεις

2.1.2 Λήμνος

Η Λήμνος είναι το 8ο σε μέγεθος ελληνικό νησί με συνολική έκταση 480 τ. χλμ. Τα τοπία της Λήμνου χαρακτηρίζονται από τις απαλές γραμμές των λόφων της και τις εύφορες πεδιάδες. Η ψηλότερη κορυφή της, η Σκοπιά έχει ύψος μόλις 430 μέτρα.

Θαλάσσιοι πόροι

Στα 295 χιλιόμετρα της περιμέτρου της Λήμνου και σε όλο το μήκος των ακτών της σχηματίζονται μικροί και μεγάλοι λιμένες καθώς και αμμουδερές παραλίες. Έχουν καταγραφεί 102 παραλίες από τις οποίες οι μισές είναι αμμώδεις και οι υπόλοιπες αμμώδεις με βότσαλα ή με φύκια. Οι πιο γνωστές και αξιοποιημένες παραλίες είναι τα Ρηγά Νερά και ο Αυλώνας στη Μύρινα, οι παραλίες του Θάνους και του Πλατύ, του Αϊ Γιάννη στον Κάσπακα, του Νεβγάτη στον Κοντιά, το Φαναράκι στο Μούδρο και του Κέρους στην Καλλιόπη. Οι παραλίες στο Φαναράκι του Μούδρου έχουν σκέπη τα

βράχια που ορθώνονται γύρω τους. Οι λιγοστές φώκιες που παρατηρούνται στην περιοχή συνδυάζονται με τις σπηλιές που υπάρχουν. Στα βόρεια του νησιού η πιο γνωστή σπηλιά είναι του Φιλοκτήτη.

Φυσικοί πόροι - Οικοτουρισμός

Υγρότοποι Χορταρολίμνη και Αλυκή

Στην ανατολική πλευρά του νησιού, κατά μήκος της παράκτιας ζώνης βρίσκονται οι υγρότοποι Αλυκή και Χορταρολίμνη. Η Αλυκή είναι μία αλμυρή λιμνοθάλασσα έκτασης 600 εκταρίων, ενώ σε κοντινή απόσταση η Χορταρολίμνη αποτελεί ένα εποχικό, υφάλμυρο έλος με έκταση 230 εκτάρια. Ανάμεσά τους υπάρχει μία μικρότερη λίμνη, η Ασπρολίμνη, με έκταση 420 στρέμματα.

Τα ελάφια στο Κάστρο της Μύρινας

Στο Κάστρο της Μύρινας το 1970 μεταφέρθηκε ένα ζευγάρι ελαφιών από τη Ρόδο, που πολλαπλασιάστηκε, και σήμερα υπάρχει ένας πληθυσμός ογδόντα περίπου ελαφιών.

Ιαματικοί πόροι

Στην Λήμνο υπάρχουν δύο ιαματικές πηγές οι οποίες παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα.

Περιοχή Ιαματικής πηγής	Θεραπεία
ΘΕΡΜΑ (4χλμ. από την πρωτεύουσα του νησιού Μύρινα)	Γυναικολογικές παθήσεις, ρευματοπάθειες, νευραλγίες
ΠΑΡΑΛΙΑ ΑΓΙΟΥ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ (Κοντά στο χωριό Πλάκα, 45χλμ. από τη Μύρινα, στο Βορειοανατολικό άκρο του νησιού)	Ρευματισμοί, αρθρίτιδες, και λασποθεραπεία με "Λήμνια Γη

Πολιτιστικοί πόροι

Αρχαιολογικοί πόροι

Ηφαιστεία

Η μεγαλύτερη και αρχαιότερη πόλη της Λήμνου (1000 π.Χ.-1200 μ.Χ.) φέρει το όνομα του θεού Ηφαίστου, που ήταν προστάτης της. Κτίστηκε από τους Πελασγούς σε χερσόνησο που σχημάτιζε δύο φυσικά λιμάνια. Οι ανασκαφές έφεραν στο φως ένα ιερό, πολλές κατοικίες, μία νεκρόπολη, χρυσά αντικείμενα, πολλά όπλα και πήλινα ειδώλια.

Καβείριο

Ιερός χώρος εκτός των τειχών της Ηφαιστείας, όπου τελούνταν θρησκευτικές τελετές προς τιμήν των Καβείρων (γιων και θυγατέρων του Ηφαίστου και της Καβειρούς).

Πολιόχνη

Ένας από τους σπουδαιότερους προϊστορικούς οικισμούς στο χώρο του Αιγαίου, που αναπτύχθηκε χωρίς διακοπή καθ' όλη τη διάρκεια της 3ης χιλιετίας. Καταστράφηκε, πιθανόν από σεισμό.

Ιερό Αρτέμιδος

Έξω από τα τείχη της Μύρινας και στην περιοχή του Αυλώνα στις αρχές της δεκαετίας του 1990, η αρχαιολογική σκαπάνη έφερε στο φως το Ιερό της Αρτέμιδος. Οι οικοδομικές φάσεις του ιερού χρονολογούνται από την Αρχαϊκή έως την Ελληνιστική εποχή.

Μουσειά της Λήμνου είναι το Αρχαιολογικό Μουσείο και το Λαϊκό Μουσείο.

2.1.3 Χίος

Η Χίος βρίσκεται σε ελάχιστη απόσταση από τις ακτές της Μικράς Ασίας, περίπου στο μέσον μεταξύ των νησιών Σάμου και Λέσβου. Η απόσταση από το λιμάνι του Πειραιά είναι περίπου 165 μίλια.

Το νησί έχει έκταση περίπου 840 τ. χλμ. και είναι το πέμπτο σε μέγεθος ελληνικό νησί μετά τα νησιά Κρήτη, Εύβοια, Ρόδο και Λέσβο. Το μήκος των ακτογραμμών ξεπερνάει τα 200 χιλιόμετρα.

Η Χίος είναι το μόνο μέρος στον κόσμο όπου παράγεται ένα ειδικό είδος ρετσίνας από το μαστιχόδεντρο (μαστιχοφόρος σχίνος). Η καλλιέργεια της μαστίχας ήταν γνωστή από τα αρχαία χρόνια και έχει συνδεθεί στενά με την ιστορία του νησιού. Η σημασία αυτού του μοναδικού προϊόντος έκανε το νησί πολλές φορές στο παρελθόν στόχο πολλών κατακτητών.

Θαλάσσιοι πόροι

Οι πιο γνωστές παραλίες είναι αυτές του Καρφά, της Δασκαλόπερας, του Εμπορείου, του Λιθίου, της Αγίας Φωτεινής, των Κάτω Φανών και του Γιόσσονα. Στο μήκος των ακτών της κανείς μπορεί να κάνει ιστιοπλοΐα, καταδύσεις, ψάρεμα ενώ η ιδιαιτερότητά της σε σχέση με τα αθλήματα είναι ότι μπορεί να κάνει κανείς αναρρίχηση βράχου σε

πολλές τοποθεσίες του νησιού. Επίσης υπάρχει πίστα αλεξίπτωτου πλαγιάς η οποία βρίσκεται στο βουνό Πεληναίο στο βόρειο τμήμα του νησιού, σε υψόμετρο 1.297μ.

Φυσικοί πόροι - Οικοτουρισμός

Όρος Πεληναίο

Στο βόρειο τμήμα της Χίου βρίσκεται η ψηλότερη κορυφή του νησιού, το όρος Πεληναίο με ύψος 1.297μ. Το έδαφος είναι πετρώδες και η φυτοκάλυψη αραιή, καθώς τα πευκοδάση που κάλυπταν ένα μεγάλο τμήμα της περιοχής έχουν αραιώσει κατά πολύ από τις καταστρεπτικές πυρκαγιές των τελευταίων ετών.

Σπήλαιο Αγιογαλούσαινα

Το σπήλαιο βρίσκεται στο βορειοδυτικό άκρο του νησιού, κοντά στο χωριό Άγιος Γάλας. Καλύπτει έκταση 1.000τ.μ. και έχει συνολικό μήκος διαδρόμων 500μ. που δημιουργούν ένα πολύπλοκο δίκτυο με διαδοχικές γέφυρες σε διάφορα ύψη.

Ο αρχικός διάδρομος οδηγεί στο θάλαμο "Τρίστρατο", όπου το σπήλαιο διανοίγεται προς δύο κατευθύνσεις. Ο δεξιός διάδρομος οδηγεί στις αίθουσες του "Κρεβατιού", όπου ο βράχος θυμίζει πέτρινο κρεβάτι, του "Κρυφού Θαλάμου" και του "Διαμερίσματος των Δράκων". Το αριστερό τμήμα του σπηλαιίου οδηγεί στον "Πρώτο Θάλαμο", όπου στο κέντρο του διακρίνονται κρεμασμένος συμπαγής βράχος και το "αγίασμα", μία συλλογή νερού από σταγονορροή. Ακολουθούν ο "Θάλαμος της Κολώνας", ο "Μεγάλος Θάλαμος", ο "Διάδρομος του Τούρκου", ο "Μυστηριώδης Θάλαμος", η "Καθεδράλη", που έχει όμορφα σταλακτικά συμπλέγματα, ο "Βωμός" με φυσικά παράθυρα στον επόμενο θάλαμο, ο "Εξώστης" και ο τελευταίος θάλαμος, ο "Θάλαμος του Εύζωνα".

Κάμπος

Η περιοχή που εκτείνεται νότια της πόλης είναι γνωστή ως Κάμπος. Το μεγαλύτερο τμήμα της είναι δεντροφυτεμένο με εσπεριδοειδή.

Χλωρίδα και Πανίδα

Στα λιβάδια του νησιού την άνοιξη ανθίζουν κατά χιλιάδες οι τουλίπες, που διακρίνονται σε τέσσερα κυρίως είδη, τρία κόκκινου χρώματος (που δεν εμφανίζονται μόνο στη Χίο) και ένα με λευκά και πορφυρά άνθη, τη χιώτικη τουλίπα. Στη Χίο

φύονται και άλλα αγριολούλουδα, όπως το περσικό κυκλάμινο και ορισμένα είδη ορχιδέας.

Στα νότια και στα δυτικά του νησιού υπάρχουν πλούσιοι ελαιώνες. Άλλο χαρακτηριστικό φυτό του νησιού είναι η "χιώτικη τσικουδιά" (*Pistacia palaestina*). Είναι ένα δένδρο φυλλοβόλο, με μεγάλα φύλλα πράσινου χρώματος, σκούρου από πάνω και ανοικτού από την κάτω επιφάνειά τους. Οι καρποί του είναι μικροί με βιολετί χρώμα κατά τη φάση της ωρίμανσής τους και τρώγονται καβουρδισμένοι με αλάτι. Από τα τσικουδά βγαίνει και ένα μυρωδάτο λάδι, που είναι φαγώσιμο, αλλά χρησιμοποιείται κυρίως για φαρμακευτικούς σκοπούς.

Πολιτιστικοί πόροι

Αρχαιολογικοί Πόροι

Εμπορείός

Στη νοτιοδυτική πλαγιά του λόφου του Προφήτη Ηλία, οι ανασκαφές έφεραν στο φως τον αρχαίο οικισμό του Εμπορείου. Ο οικισμός ιδρύθηκε από τους Ίωνες τον 8ο αιώνα π.Χ. και εγκαταλείφθηκε στο τέλος του 2ου αιώνα π.Χ. Στην κορυφή του λόφου υπάρχει οχυρωμένη ακρόπολη, η οποία περικλείει ένα μεγαρόσχημο κτίριο με ένα ναό του 6ου αιώνα π.Χ. αφιερωμένο στην Αθηνά. Έξω από τα τείχη της ακρόπολης, στη δυτική πλαγιά του λόφου, υπάρχουν οικοδομικά λείψανα κατοικιών. Στο πεδινό μέρος του οικισμού, αποκαλύφθηκε δεύτερο ιερό (6ος π.Χ. αιώνας-1ος π.Χ. αιώνας).

Κάτω Φανά

Στα Κάτω Φανά, οι ανασκαφές έφεραν στο φως ένα σημαντικό κέντρο λατρείας, το οποίο λειτουργούσε από τον 9ο αιώνα π.Χ. και όπου βρισκόταν ναός αφιερωμένος στο Φαναίο Απόλλωνα. Ο χώρος, κατά τα βυζαντινά χρόνια, μετατράπηκε σε κέντρο χριστιανικής λατρείας. Στα λείψανα του αρχαίου ναού κτίστηκε παλαιοχριστιανική βασιλική. Στον αρχαιολογικό χώρο σώζονται λείψανα του αρχαϊκού ναού και της παλαιοχριστιανικής βασιλικής. Σήμερα, εκεί είναι κτισμένη η εκκλησία των Αγίων Θεοδώρων.

Δασκαλόπετρα

Η Δασκαλόπετρα (6ος αιώνα π.Χ.) βρίσκεται στην ακτή του Βροντάδου. Είναι ιερό αφιερωμένο στη θεά Κυβέλη. Σήμερα, μόλις που διακρίνονται μία ανάγλυφη γυναικεία

μορφή που κάθεται σε θρόνο και ίχνη από το σώμα των λιονταριών που διακοσμούσαν το θρόνο.

Μουσεία της Χίου είναι το Αρχαιολογικό Μουσείο Χίου, το Εθνολογικό και Λαογραφικό Μουσείο Αργέντη, το Βυζαντινό Μουσείο, το Λαογραφικό Μουσείο Καλλιμασιάς.

Ιαματικοί πόροι

Στον οικισμό Αγιάσματα (επίγειο του χωριού Κέραμος) βρίσκονται ιαματικές πηγές με σιδηροθειούχα νερά. Οι πηγές λειτουργούν τους θερινούς μήνες υπό την εποπτεία του Δήμου Χίου.

2.1.3.1 Ψαρά

Τα Ψαρά βρίσκονται 12 μίλια βορειοδυτικά της Χίου. Μπορεί να φτάσει κανείς σε αυτά με πλοίο από την πόλη της Χίου, ή με μικρότερο πλοιάριο από τα Λημνιά, το επίγειο της Βολισσού. Στο νησί έχουν γραφτεί πολλές ιστορικές σελίδες, ένδοξες αλλά και τραγικές. Ο διάσημος επαναστάτης ναύαρχος Κανάρης καταγόταν από τα Ψαρά, και οι Ψαριανοί ήταν ανάμεσα στους πρώτους Έλληνες που επαναστάτησαν κατά των Τούρκων το 1821.

Σήμερα, έχει λιγότερους από 500 κατοίκους, οι οποίοι μένουν όλοι στο μοναδικό οικισμό του νησιού, το χωριό των Ψαρών. Οι επισκέπτες θα βρουν λίγα δωμάτια για να διανυκτερεύσουν, αλλά δεν υπάρχουν άλλες τουριστικές υπηρεσίες. Υπάρχουν 5 παραλίες οι οποίες είναι το Κατσούνι, η Λαζορέτα, ο Κάτω Γιαλός η Λήμνος και η Λάκκα.

2.1.3.2 Οινούσσες

Τα πέντε μικρά νησιά, δύο μίλια από τη βορειοανατολική ακτή της Χίου, είναι γνωστά με το όνομα του μεγαλύτερου από αυτά, της Οινούσσας. Στην αρχαιότητα το νησί ήταν φημισμένο για το καλό κρασί του και πιστεύεται ότι από τη ρίζα της λέξης οίνος προέρχεται και το όνομα Οινούσσες.

Στις Οινούσσες βρίσκεται επίσης και μια από τις μεγαλύτερες σχολές εμπορικής ναυτιλίας της Ελλάδας. Υπάρχει ένα μικρό ξενοδοχείο, μερικά ενοικιαζόμενα δωμάτια, καφεενία, ταβέρνες, και πολλές ευχάριστες παραλίες. Υπάρχει τακτική σύνδεση με την

πόλη της Χίου και κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού πολλά ταξιδιωτικά γραφεία οργανώνουν διάφορες εκδρομές στα νησιά.

2.1.4 Σάμος

Η Σάμος βρίσκεται στο ανατολικό τμήμα του Αιγαίου πελάγους και απέχει περί τα 1200 μέτρα από τα παράλια της Μικράς Ασίας. Η έκταση της είναι 477 τετραγωνικά χιλιόμετρα, έχει μήκος 44 χιλιόμετρα και πλάτος 19 χιλιόμετρα. Η Σάμος έχει 33.814 περίπου κατοίκους(απογραφή 2001), αποτελείται από τέσσερις δήμους με πρωτεύουσα το Βαθύ (ή Σάμο). Ο μεγαλύτερος κόλπος της Σάμου είναι αυτός του Βαθέως (ή Σάμου).

Θαλάσσιοι πόροι

Η Σάμος έχει δεκάδες αξιόλογες και πεντακάθαρες παραλίες που μπορεί να επισκεφθεί ο παραθεριστής. Υπάρχουν παραλίες που μπορούν να καλύψουν και τα πιο απαιτητικά γούστα, μοναχικές, κοσμοπολίτικες, μικρές, μεγάλες, απόμερες κ.λ.π. Οι πιο γνωστές από αυτές είναι οι Άσπρες, ο Λιμιόνας, η χρυσή Άμμος, η Ψιλή Άμμος, το Τσόπελο, το Ηραϊόν, η Τσαμαδού, η Τσάμπου, το Ποτάμι, το Μεγάλο Σειντάνι, και το Βάρσαμο.

Φυσικοί πόροι - Οικοτουρισμός

Το Ευπαλίνιον όρυγμα

Βρίσκεται 1 Χλμ. έξω από το Πυθαγόρειο. Το πέμπτο αιώνα π.χ. ο τύραννος της Σάμου Πολυκράτης, επιστράτευσε, με δόλιο τρόπο, των Μηχανικό Ευπαλίνο, να κατασκευάσει ένα όρυγμα 1,400 m, από τους Μυτιληνιούς έως το Πυθαγόρειο. Πράγματι, σε πολύ μικρό χρονικό διάστημα ο Ευπαλίνος κατασκεύασε το Όρυγμα.

Η σπηλιά του Πυθαγόρα

βρίσκεται 3 Χλμ. έξω από το Κάμπο Μαραθοκάμπου. Η Σπηλιά αυτή, η οποία βρίσκεται στους πρόποδες του Κέρκη, αποτελεί σημείο στο οποίο είχε καταφύγει ο Πυθαγόρας όταν τον καταδίωκε ο τύραννος Πολυκράτης με την κατηγορία της διαφθοράς των νέων. Μία άλλη εκδοχή είναι ότι ή σπηλιά αυτή χρησιμοποιούνταν από τον Πυθαγόρα ως τόπος περισυλλογής.

Οι καταρράκτες στο ποτάμι του Καρλόβασου

Βρίσκονται 3 Χλμ. έξω από το Καρλόβασι, μέσα σε ένα καταπράσινο μονοπάτι, δίπλα στο ποτάμι και στο τέλος μία μικρή λίμνη, στην οποία χρειάζεται κολύμπι 50 μέτρων περίπου για να συναντήσει κανείς τους καταρράκτες

Πολιτιστικοί πόροι

Αρχαιολογικοί Πόροι

Ο αρχαίος ναός της θεάς Ήρας

Βρίσκεται 2 Χλμ. έξω από το Πυθαγόρειο. Αποτελείται από τα ερείπια του αρχαίου ναού, ο οποίος κτίστηκε προς τιμήν της Θεάς Ήρας. Ο ναός είχε καταστραφεί πολλές φορές και ανακατασκευάζονταν συνεχώς. Τελευταία φορά που κτίστηκε ήταν από τον Ρίκο την εποχή που ήταν στην εξουσία ο τύραννος Πολυκράτης.

Ηραίο

Το επίσημο ιερό της Σάμου όπου κατά την παράδοση γεννήθηκε και μεγάλωσε η νέα θεά και έγινε ο ιερός γάμος της με τον Δία. Βρίσκεται σε απόσταση 5 Χλμ. από την πόλη, στην ανατολική όχθη του Ίμβρασου, μέσα στα έλη και κοντά στη θάλασσα, και οι αρχαίοι (Ηρόδοτος) απέδιδαν την ίδρυσή του στους Λέλεγες και στις Νύμφες. Εδώ, μέσα στα έλη, βρέθηκε η πανάρχαια εικόνα (ξόανο) της θεάς, που είχε δει στο ιερό ο Πausανίας

Μουσεία της Σάμου είναι το Αρχαιολογικό μουσείο Σάμου, το Παλαιοντολογικό Μουσείο, το Λαογραφικό μουσείο Καρλοβασίου.

2.1.5 Ικαρία

Η Ικαρία ανήκει στο σύμπλεγμα των ανατολικών νησιών του Αιγαίου. Βρίσκεται στη μέση του πελάγους, έχοντας ανατολικά την Σάμο, δυτικά τη Μύκονο, βόρεια την Χίο και νότια το ιερό νησί της Πάτμου.

Αρχαιολογικοί Πόροι

Νας

Αρχαία πόλη που κατοικούσαν οι Ναϊάδες. Στην αρχαιότητα υπήρχε ένα από τα πιο φημισμένα Ιερά, αφιερωμένοι στην Ταυρόπολο Αρτέμιδα. Από το αρχαίο λιμάνι σώζεται σήμερα η προκυμαία και το δάπεδο του Ιερού. Βρίσκεται δυτικά του Αρμενιστή.

Οινόη

Αρχαία πρωτεύουσα του νησιού. Ονομάζονταν και Διονυσιάδα. Σώζονται ίχνη από το τείχος που περιέκλειε την πόλη, καθώς και το ερειπωμένο οίκημα της Βυζαντινής περιόδου.

Δράκανο

Αρχαία πόλη που θεωρείται και πατρίδα του Διόνυσου. Βρίσκεται στην περιοχή Φανάρι στο ανατολικότερο σημείο του νησιού. Σήμερα σώζονται ερείπια του αρχαίου κάστρου και πάνω σε ύψωμα ο Πύργος του Δράκανου, κυκλικό οικοδόμημα Αλεξανδρινής εποχής, 4ου π.Χ. αιώνα.

Μουσεία που βρίσκονται στην Ικαρία είναι το Μουσείο Αγ. Κηρύκου και το Μουσείο Κάμπου.

Ιαματικοί πόροι

Οι πηγές της Ικαρίας θεωρούνται μεταξύ των πλέον ραδιενεργών πηγών του κόσμου. Ανήκουν στην κατηγορία των υπέρθερμων ραδιενεργών αλιπηγών, διαφέροντας μεταξύ τους ως προς το ποσό της ραδιενέργειας και της θερμοκρασίας.

Οι θερμοπηγές της Ικαρίας είναι 8 και αναβλύζουν σε διάφορα σημεία των ακτών του νησιού. Από αυτές οι πηγές Θερμό και Χλιό - Θερμό βρίσκονται δυτικά του Αγίου Κηρύκου και σε απόσταση 2.500 μ. και 1.800 μ. αντίστοιχα στην περιοχή Λευκάδας.

Η πηγή Μουσταφά - Λίτζα βρίσκεται σε μικρή απόσταση ανατολικά του Επαρχείου μέσα στην πόλη του Αγ. Κηρύκου. Πέντε πηγές του Σπηλαιού του Παμφίλη, του Κράτσα, της Αρτέμιδος και του Απόλλωνος βρίσκονται στην περιοχή των Θερμών. Στην βορειοανατολική ακτή του νησιού βρίσκεται η πηγή της Αγίας Κυριακής.

3 ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΠΡΟΙΟΝΤΟΣ

3.1 Γενικά περί τουριστικών καταλυμάτων

Τα νόμιμα τουριστικά καταλύματα, εφοδιασμένα με το ειδικό σήμα λειτουργίας του Ε.Ο.Τ., ανήκουν στις ακόλουθες κατηγορίες, σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία: Ξενοδοχεία, Χώροι οργανωμένης κατασκήνωσης, Ενοικιαζόμενα δωμάτια,

Ενοικιαζόμενα διαμερίσματα, Αυτοτροφοδοτούμενα τουριστικά καταλύματα, Ξενώνες νεότητας, Κέντρα γυμνιστών.

Τα τουριστικά καταλύματα κατατάσσονται ως εξής: Τα ξενοδοχεία (ανάλογα με τον τύπο και τις τεχνικές προδιαγραφές τους) μπορεί να είναι πολυτελείας (ΑΑ), Α, Β, Γ, Δ, ή Ε, τάξης. Τα κάμπινγκ μπορεί να είναι Α, Β, Γ, ή Δ τάξης. Τα ενοικιαζόμενα δωμάτια και τα ενοικιαζόμενα διαμερίσματα μπορεί να είναι Α, Β, ή Γ τάξης. Τέλος, τα αυτοτροφοδοτούμενα καταλύματα αντιστοιχούν στην Α τάξη.

3.2 Τουριστικά καταλύματα στην περιφέρεια Βορείου Αιγαίου

Αριθμός καταλυμάτων: Το συνολικό δυναμικό καταλυμάτων της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου παρουσιάζεται στον πίνακα 6.

Πίνακας 6 Συνολικό δυναμικό καταλυμάτων της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου

Έτος	Νομός	Αριθμός καταλυμάτων	Αριθμός κλινών
2000	Λέσβος	126	8210
	Σάμος	235	11356
	Χίος	41	2192
	Σύνολο	402	21758
2001	Λέσβος	126	8210
	Σάμος	235	11356
	Χίος	41	2192
	Σύνολο	402	21758
2002	Λέσβος	132	7984
	Σάμος	223	11210
	Χίος	44	2139
	Σύνολο	399	21333
2003	Λέσβος	137	8439
	Σάμος	220	11024
	Χίος	44	2352
	Σύνολο	401	21815
2004	Λέσβος	139	8520
	Σάμος	218	10895
	Χίος	47	2443
	Σύνολο	404	21858
2005	Λέσβος	136	8483
	Σάμος	214	10801
	Χίος	48	2459
	Σύνολο	398	21743
2006	Λέσβος	136	8510
	Σάμος	208	10565
	Χίος	49	2471
	Σύνολο	393	21546
2007	Λέσβος	135	8074
	Σάμος	201	10257
	Χίος	54	2636
	Σύνολο	390	20967
2008	Λέσβος	141	8064
	Σάμος	201	10330
	Χίος	58	2683
	Σύνολο	400	21077

Πηγή: ΞΕΕ 2008

Η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου διαθέτει περίπου το 4,5% των καταλυμάτων της χώρας. Ο μεγαλύτερος αριθμός καταλυμάτων βρίσκεται σε επίπεδο νησιού στην Σάμο και σε επίπεδο νομού στον νομό Σάμου.

3.3 Κατηγορία Καταλυμάτων

Παρακάτω παρατηρούμε τις κατηγορίες καταλυμάτων όλης της Ελλάδας για τα έτη 2000 με 2008.

Πίνακας 7 Κατηγορία καταλυμάτων Ελλάδας

Έτος	ΑΑ΄	Α΄	Β΄	Γ΄	Δ΄ & Ε΄	ΣΥΝΟΛΟ
------	-----	----	----	----	---------	--------

2000	79	766	1474	3967	1650	7936
2001	90	816	1543	4189	1646	8284
2002	97	847	1579	4329	1658	8510
2003	104	870	1613	4403	1699	8689
2004	139	896	1660	4473	1731	8899
2005	155	944	1712	4496	1729	9036
2006	176	994	1804	4460	1677	9111
2007	199	1048	1900	4403	1657	9207
2008	208	1074	1977	4420	1663	9342

Πηγή: ΞΕΕ 2008

Ο ανά κατηγορία καταλύματος αριθμός καταλυμάτων στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου παρουσιάζεται στον πίνακα 8.

Πίνακας 8 Κατηγορία καταλυμάτων Βορείου Αιγαίου

Νομοί Περιφέρειας	Κατηγορία Καταλύματος						Σύνολο	
	ΑΑ	Α	Β	Γ	Δ	Ε	Σύνολο	Σύνολο %
Λέσβου	2	8	55	57	4	6	132	33,08%
Χίου	0	11	16	10	6	1	44	11,03%
Σάμος	1	6	40	133	22	21	176	44,11%
Σύνολο	3	25	111	200	32	28	399	100,00%
Σύνολο %	0,75%	6,27%	27,82%	50,13%	8,02%	7,02%		

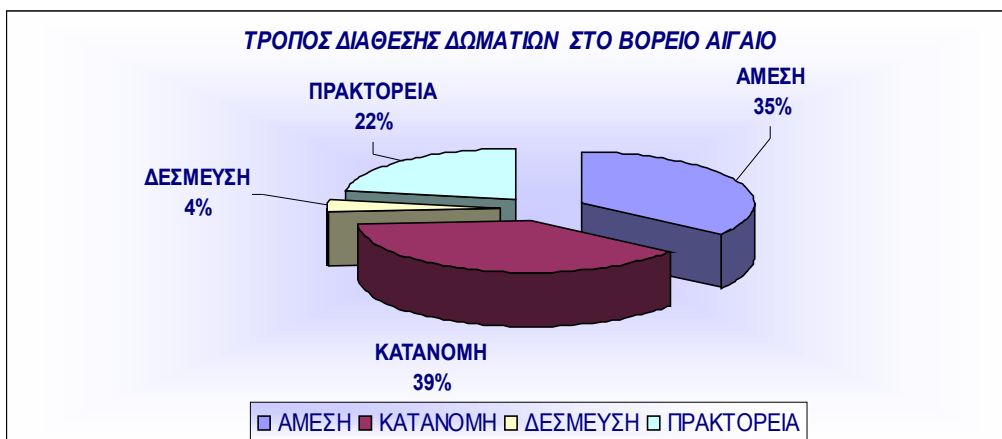
Πηγή: ΞΕΕ 2008

Όπως φαίνεται και στο Πίνακα τα καταλύματα Γ κατηγορίας αποτελούν πάνω από το 50% των συνολικών καταλυμάτων, γεγονός που προέρχεται κυρίως από την παρουσία τέτοιων καταλυμάτων στον Νομό Σάμου. Πολύ σημαντική είναι και παρουσία καταλυμάτων Β' κατηγορίας (27%). Στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου υπάρχουν μόλις 3 καταλύματα πολυτελείας ενώ χαρακτηριστικό είναι ότι δεν υπάρχουν καθόλου στον Νομό Χίου. Επίσης περιορισμένα (6,5%) είναι και τα καταλύματα Α' κατηγορίας. Τα παραπάνω, οδηγούν στο συμπέρασμα ότι η περιφέρεια Βορείου Αιγαίου δεν ελκύει επαρκώς τουρίστες που ανήκουν στους λεγόμενους «πλούσιους τουρίστες».

3.4 Τρόπος διάθεσης δωματίων

Αναφορικά με τους τρόπους διάθεσης των ξενοδοχειακών καταλυμάτων ακολουθούντα μεθοδεύσεις, που αφορούν α) στην άμεση διάθεση, δηλαδή απευθείας στον πελάτη, β) σε συνεργασία με τουριστικά πρακτορεία χωρίς προηγούμενη δέσμευση, γ) σε συνεργασία με οργανωτές ταξιδιών, είτε με κατανομή είτε με δέσμευση.

Η ποσοστιαία κατανομή των τρόπων διάθεσης των καταλυμάτων παρουσιάζεται στο παρακάτω γράφημα. Όπως φαίνεται, 35% της διάθεσης γίνεται με άμεση επαφή των ιδιοκτητών με τους πελάτες-τουρίστες, 39% σε συνεργασία με οργανωτές ταξιδιών με κατανομή και 22% μέσω των τουριστικών γραφείων.

3.5 Εγκαταστάσεις ειδικής υποδομής

Στα νησιά βορείου αιγαίου υπάρχουν αρκετά συνεδριακά κέντρα. Πιο συγκεκριμένα, το Ομήρειο Πνευματικό Κέντρο της Χίου που αποτελεί το μεγαλύτερο συνεδριακό κέντρο στο Βόρειο Αιγαίο για 500 περίπου συνέδρους, το Εκθεσιακό και Συνεδριακό κέντρο ‘Γ. Καλουτάς’ στον Κάμπο της Χίου, Συνεδριακές αίθουσες μεγάλων ξενοδοχείων, Ειδικό χώρο του Πανεπιστημίου Αιγαίου και αίθουσες επιμελητηρίων, Εξαιρετικής αισθητικής συνεδριακές αίθουσες μικρών κωμοπόλεων όπως αναπαλαιωμένα παλιά βιομηχανικά κτίρια, πνευματικά κέντρα, δημοτικά θέατρα.

3.6 Μεταφορική Υποδομή

Οδικό Δίκτυο

Το Εθνικό Οδικό Δίκτυο στα νησιά του Β. Αιγαίου έχει συνολικό μήκος περίπου 200 Χλμ.

Λιμάνια

Η σημασία των λιμένων για τον νησιωτικό χώρο είναι καθοριστική γιατί μαζί με τα αεροδρόμια αποτελούν τους κόμβους διασύνδεσης με την Ηπειρωτική Χώρα και τα άλλα νησιά. Στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου λειτουργούν 9 κύρια λιμάνια :

- Στο νησί της Λέσβου 2 (Μυτιλήνης, Σιγρίου),
- στο νησί της Χίου 2 (Χίου, Μεστών),
- στο νησί της Σάμου 2 (Βαθύ, Καρλόβασι),
- στο νησί της Ικαρίας 2 (Αγίου Κηρύκου, Ευδήλου),
- στο νησί της Λήμνου 1 (Μύρινα).

Επίσης στα μικρότερα νησιά Άγιος Ευστράτιος, Ψαρών, Οινουσσών και Φούρνων λειτουργούν μικρότερα λιμάνια. Όλα τα λιμάνια λειτουργούν ως μικτά δηλαδή επιβατικά και εμπορευματικά

Αεροδρόμια

Στην Περιφέρεια Β. Αιγαίου υπάρχουν 5 αεροδρόμια (Μυτιλήνης, Μύρινas (Λήμνος), Χίου, Ικαρίας και Σάμου) και 4 ελικοδρόμια (Ψαρά, Φούρνοι, Άγιος Ευστράτιος και Ερεσσός).

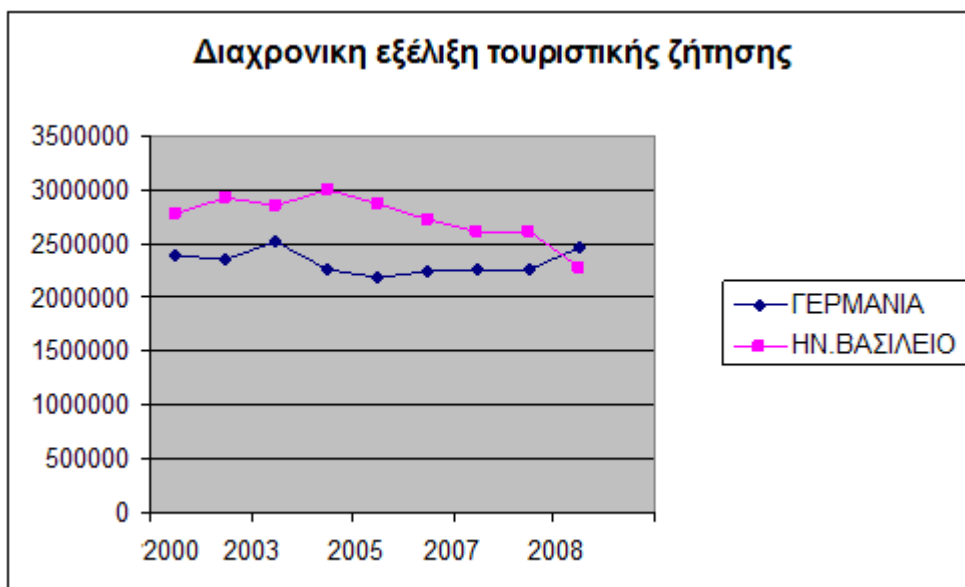
4 ΖΗΤΗΣΗ – ΔΙΑΝΟΜΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΠΡΟΙΟΝΤΟΣ

4.1 Προέλευση της τουριστικής ζήτησης

Σε θετική τροχιά κινούνται οι αφίξεις τουριστών στην Ελλάδα, όπως προκύπτει από τα προσωρινά στοιχεία που δημοσιοποιεί σήμερα ο Σύνδεσμος Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων και προέρχονται από τα αεροδρόμια της χώρας και πλέον ο ελληνικός τουρισμός βάζει πλώρη για διψήφιο νούμερο αφίξεων στο σύνολο του έτους. Συγκεκριμένα, το διάστημα Ιανουαρίου - Απριλίου οι αφίξεις αλλοδαπών τουριστών σημείωσαν άνοδο 5,6% σε σχέση με το 2010 φτάνοντας τους 1.147.555 τουρίστες. Εντυπωσιακή είναι ωστόσο η αύξηση που σημειώθηκε το μήνα Απρίλιο για το σύνολο της χώρας πετυχαίνοντας 24,04%, γεγονός που σημαίνει ότι οι μισοί περίπου τουρίστες τους πρώτους μήνες του 2011 αφίχθησαν τον Απρίλιο (541.974).

Σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία (ΣΕΤΕ, ΕΣΥΕ, ΕΟΤ) για το 2009 η πλειονότητα των αφίξεων αλλοδαπών τουριστών στην Ελλάδα προέρχεται από χώρες της Ευρώπης (90,03%), το 2,21% από την Αμερικανική Ήπειρο, είναι χαρακτηριστικό μάλιστα ότι μόλις το 1,61% προέρχεται από τις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής (ΗΠΑ). Από την Ασία προέρχεται το 3,33%, με το 2,0% περίπου από την Τουρκία και το Ισραήλ.

Η μεγαλύτερη ζήτηση του τουριστικού προϊόντος προέρχεται από το Ηνωμένο Βασίλειο και τη Γερμανία. Παρατηρώντας κανείς τη διαχρονική εξέλιξη της ζήτησης από τις δυο προαναφερόμενες χώρες γίνεται αντιληπτή η σταδιακή πτώση της από το έτος 2003 μέχρι και το 2008.

Παρακάτω παρουσιάζονται πίνακες στατιστικών της τελευταίας δεκαετίας(2000-2008) όσον αφορά την Ελλάδα και το Βόρειο Αιγαίο.

Η τάση αυτή φαίνεται σε απόλυτους αριθμούς στους πίνακες που ακολουθούν, επίσης φαίνεται καθαρά η ανοδική τάση όσον αφορά τον αριθμό των τουριστών που επισκέπτονται την Ελλάδα κοντά στο 2004.

Μερίδιο αγοράς Ελληνικού τουρισμού στις 5 κυριότερες αγορές (2000-2008)

ΚΡΑΤΟΣ	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	Σύνολο	Μ.Όρος
ΓΑΛΛΙΑ	602353	726816	735568	714821	621407	676658	712131	756105	5545859	693232,4
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	2395185	2345440	2510849	2267063	2189222	2241942	2267961	2264332	18481994	2310249,3
ΗΝ.ΒΑΣΙΛΕΙΟ	2772256	2932342	2858360	3008382	2869737	2718721	2615836	2618542	22394176	2799272,0
ΙΤΑΛΙΑ	823245	889925	805008	865730	898208	1128506	1187598	1157081	7755301	969412,6
ΟΛΛΑΝΔΙΑ	655285	715926	721413	635882	611990	666287	782154	828185	5617122	702140,3
ΣΥΝΟΛΟ ΕΕ	9912937	10534883	10376677	10076175	9382415	10037285	10579368	11078581	81823834	10320735,3
ΣΥΝΟΛΟ ΕΥΡΩΠΗΣ	11497701	12189974	12119852	12104724	11276443	12204340	13192621	14442327	98674244	12534588,8
ΣΥΝΟΛΟ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ 1	12378282	13019152	12924261	12850835	12118693	13287266	14447528	15715977	106182437	13498840,3
ΑΛΒΑΝΙΑ	717263	1038129	1255738	1118558	1193936	1478197	1591688	1801814	10195323	1274415,4
ΣΥΝΟΛΟ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ 2	13095545	14057281	14179999	13969393	13312629	14765463	16039216	17517791	116377760	14773255,6
ΚΡΟΥΑΖΙΕΡΕΣ	471908	621357	738178	815167	954791	1172668	1244694	1236802	7255565	906945,6
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	13567453	14678638	14918177	14784560	14267420	15938131	17283910	18754593	123633325	15680201,3

Πηγή: ΣΕΤΕ 2009

4.2 Εποχικότητα

Ένα άλλο χαρακτηριστικό του τουριστικής ζήτησης που συνάγεται από την ανάλυση των στοιχείων είναι η εποχικότητά της. Η εποχή όπου παρατηρείται η μεγαλύτερη ζήτηση του τουριστικού προϊόντος είναι μεταξύ των μηνών Ιουνίου – Σεπτεμβρίου με υψηλά ποσοστά συμμετοχής των μηνών Ιουλίου και Αυγούστου. Την περίοδο 2000 – 2007 ο τουρισμός της Ελλάδας ξεπερνάει σταθερά τους 13.000.000 επισκέπτες ετησίως. Μάλιστα το έτος 2007 έφτασε στο απόγειο του σημειώνοντας 17.517.791 τουρίστες. Πρέπει να αναφέρουμε ότι τα έτη 2003 και 2004 υπήρχε μια μικρή πτώση κατά 1,5% και 4,7% αντίστοιχα, παρόλο που η Ελλάδα και η Αθήνα είχαν αναλάβει την διοργάνωση των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004. Το 2005, 2006 και το 2007 είχαμε και πάλι μια ικανοποιητική αύξηση της τάξεως του 10% περίπου.

Οι πτήσεις Charter μειώνονται κάθε χρόνο στα νησιά του βορείου αιγαίου. Ο μεγάλος φόβος είναι να καταργηθούν εντελώς. Παρακάτω βλέπουμε τις πτήσεις charter για το έτος 2007.

ΚΙΝΗΣΗ ΕΚΤΑΚΤΩΝ ΔΙΕΘΝΩΝ ΠΤΗΣΕΩΝ (CHARTER) 2007

ΑΕΡΟΔΡΟΜΙΟ	ΕΠΙΒΑΤΕΣ
ΛΗΜΝΟΣ	7195
ΜΥΤΙΛΗΝΗ	76989
ΣΑΜΟΣ	133147
ΧΙΟΣ	12371
ΣΥΝΟΛΟ	229702

Πηγή:ΕΣΥΕ 2008

Παραμένοντας ένα από τα πιο ασφαλή μέσα μεταφοράς παρατηρούμε ένα σημαντικό αριθμό αφίξεων αεροπορικώς.

Στους παρακάτω πίνακες παρατηρούμε τον αριθμό αφίξεων αεροπορικώς και ακτοπλοϊκώς για τα νησιά του βορείου αιγαίου. Παρατηρείται ότι μετά το 2004 υπάρχει μια μείωση των αεροπορικών αφίξεων. Το 2006 η Σάμος είναι το μόνο νησί στο οποίο παρατηρείται αύξηση αεροπορικών αφίξεων, συγκριτικά με το 2004 και το 2005.

Και στο πίνακα των ακτοπλοϊκών αφίξεων παρατηρείται από το 2004 σε κάποια λιμάνια οι αφίξεις τουριστών διπλασιάζεται.

Αφίξεις Αλλοδαπών Τουριστών Αεροπορικώς

ΣΤΑΘΜΟΙ ΕΙΣΟΔΟΥ	ΕΤΟΣ				
	2004	2005	2006	% μεταβολή	
				2005/04	2006/05
ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ	67796	64440	66915	-5,0	3,8
ΣΑΜΟΥ	115098	108412	124355	-5,8	14,7
ΧΙΟΥ	15123	12844	14621	-15,1	13,8
ΣΥΝΟΛΟ	198017	185696	205891	-6,2	10,9

Πηγή: ΕΣΥΕ 2008

Πηγή: ΕΣΥΕ 2008

Κατάπλοι πλοίων στους κυριότερους λιμένες της Περιφέρειας								
Λιμένες	2003		2004		2005		2006	
	Αριθμός πλοίων	Κ.Κ.Χ.	Αριθμός πλοίων	Κ.Κ.Χ.	Αριθμός πλοίων	Κ.Κ.Χ.	Αριθμός πλοίων	Κ.Κ.Χ.
Μυτιλήνης	1.105	4.553.452	1.406	5.593.590	1.326	5.319.680	1.366	4.695.482
Άγιος Κήρυκα	476	998.967	742	2.143.028	577	1.992.709	594	1.967.079
Καρλόβασι	687	1.662.788	1.105	2.705.180	1.064	3.188.196	1.085	3.364.223
Βαθύ	904	2.012.205	1.052	2.746.960	946	2.635.612	1.004	2.607.357
Χίος	1.887	6.674.623	2.408	8.060.651	2.218	7.640.586	2.441	8.128.534
Σύνολο	5.059	15.90.035	6.713	21.249.409	6.131	20.776.783	6.490	20.762.675

Οι παρακάτω δύο πίνακες μας αναφέρουν τους αριθμούς αφιχθέντων ημεδαπών και αλλοδαπών από το 2000 έως και το 2008. Ο νομός Λέσβου φαίνεται να υπερισχύει τους νομούς Σάμου και Χίου για τους ημεδαπούς. Υπάρχει μια μείωση στα μέσα της δεκαετίας, όπως και μετά το 2008.

Για τους αλλοδαπούς, η Σάμος φαίνεται να υπερισχύει στις αφίξεις. Και εδώ παρατηρείται κάποια μείωση μέσα στη δεκαετία.

Αφίξεις Ημεδαπών 2000-2008

Αφίξεις Ημεδαπών	Νομός	
------------------	-------	--

Έτος	Λεσβου	Σαμου	Χιου	Σύνολο
2000	79208	38935	32552	152695
2001	69013	38893	33854	143761
2002	70369	35564	34914	142849
2003	77409	38036	41816	159264
2004	79244	37420	34297	152965
2005	80459	32716	41976	157156
2006	79804	37563	53952	173325
2007	86810	46248	53629	188694
2008	83705	43567	44859	174139

Πηγή: ΕΣΥΕ 2008

Αφίξεις Αλλοδαπών 2000-2008

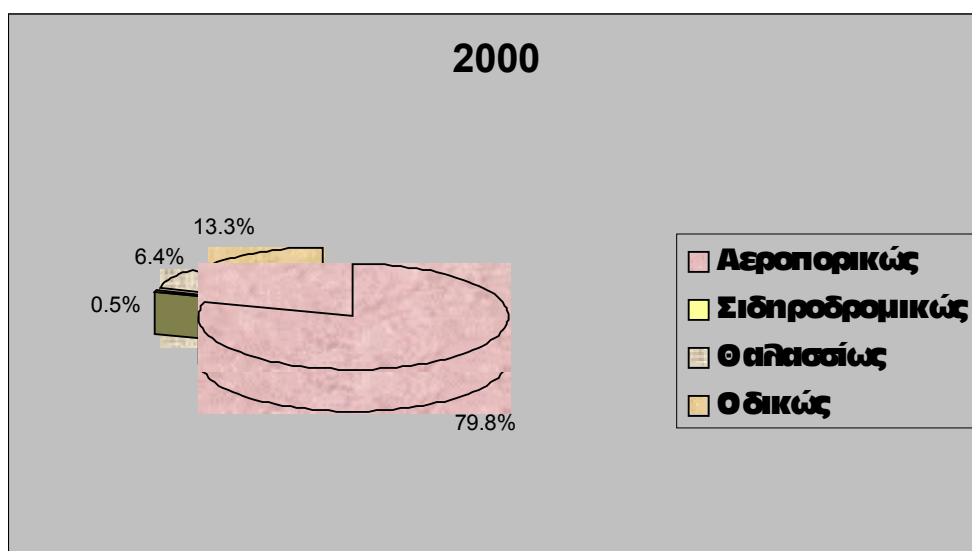
Αφίξεις Αλλοδαπών	Νομός			Σύνολο
	Λεσβου	Σαμου	Χιου	
Έτος				
2000	62298	92663	13435	170396
2001	60882	93147	12911	168941
2002	54411	98350	12581	167344
2003	60522	83183	12697	158405
2004	55319	77025	8784	143132
2005	53270	68985	10472	134732
2006	50455	73736	13957	140154
2007	53560	73152	13789	142508
2008	48933	75273	14900	141114

Πηγή: ΕΣΥΕ 2008

4.3 Τρόποι άφιξης τουριστών

4.3.1 Μέσα αφίξεων

Η πρώτη επιλογή των αλλοδαπών τουριστών, ως προς το μέσο μεταφοράς είναι οι αεροπορικές συγκοινωνίες. Το 1999 ποσοστό 82% του συνόλου έφθασε στη χώρα με αεροπλάνο έναντι 69% του 1981. Η συμμετοχή του αεροπλάνου αυξάνεται σταθερά λόγω και της απελευθέρωσης των αεροπορικών συγκοινωνιών και της μείωσης των ναύλων, ενώ μειώνεται αντίστοιχα η συμμετοχή των άλλων μέσων μεταφοράς. Επιπλέον, η μεγάλη χρήση της των αεροπορικών μεταφορών οφείλεται και στη δράση των τουριστικών πρακτόρων.

Η χρήση του σιδηροδρόμων από αλλοδαπούς τουρίστες είναι πολύ μικρή και ιδιαίτερα μετά το 1991. Συγκεκριμένα, το 1996 το ποσοστό αυτό δεν υπερβαίνει το 0.3%. Η αιτία αυτού του μικρού ποσοστού είναι τόσο τα προβλήματα που εκδηλώθηκαν στα βόρεια σύνορα της χώρας ειδικά και στη Νοτιοανατολική Ευρώπη ειδικότερα μετά το 1991, όσο και η χαμηλή ποιότητα εξυπηρέτησης του ΟΣΕ.

Οι θαλάσσιες μεταφορές διαμορφώνουν το 6% περίπου των αφίξεων του 1996. Σύμφωνα με την ίδια έρευνα¹, το ποσοστό αυτό ήταν ιδιαίτερα υψηλό, 12.3%, λόγω των εμποδίων που παρουσιάστηκαν στις οδικές και σιδηροδρομικές μεταφορές.

Γίνεται αντιληπτό λοιπόν, ότι όλοι σχεδόν οι τουρίστες επιλέγουν ως μέσο μεταφοράς το αεροπλάνο εκτός από τους τουρίστες που προέρχονται από τον τόπο προέλευσης που έχουμε ονομάσει ως υπόλοιπη Ευρώπη, οι οποίοι επιλέγουν σε ποσοστό 55% να προσέρχονται οδικώς. Μάλιστα, το ποσοστό επιλογής των αερομεταφορών των υπολοίπων

¹ **Ινστιτούτο Τουριστικών Ερευνών, ο.π.**

αγγίζει στη συντριπτική του πλειοψηφία το 95% κατά μέσο όρο. Ενδιαφέρουσα είναι η περίπτωση της Πορτογαλίας, από την οποία οι θαλάσσιες μεταφορές αποτελούν την δεύτερη επιλογή ως μέσο άφιξης στην Ελλάδα, και μάλιστα με ιδιαίτερα υψηλό ποσοστό (41,23%).

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να τονιστεί ότι εξαιτίας της γεωγραφικής θέσης της χώρας και της «απομόνωσής» της από τα υπόλοιπα κράτη μέλη της ΕΕ το αεροπλάνο ως μέσο μεταφοράς αποτελεί την καλύτερη δυνατή επιλογή για τις μετακινήσεις από και προς τη χώρα. Το γεγονός αυτό κάνει επιτακτική την ανάγκη ποιοτικής αναβάθμισης και τον εκσυγχρονισμό των υπηρεσιών αερομεταφοράς καθώς και τη μείωση του κόστους τους το οποίο αποτελεί «κρίσιμη μεταβλητή» στη διαμόρφωση ανταγωνίσιμων τουριστικών πακέτων.

Αναφορικά με την Περιφέρεια Β. Αιγαίου παρατηρούμε τα εξής:

- Ισχύουν τα ίδια όσον αφορά τους τρόπους άφιξης, για το 1998 σε σύνολο 281.088 αφίξεων το 78,6% αυτών έγινε αεροπορικώς, αυτό οφείλεται τόσο στην γεωγραφική θέση της περιφέρειας η οποία είναι αρκετά μακριά από την Ηπειρωτική Ελλάδα, όσο και στην πρακτική των ταξιδιωτικών γραφείων και των Tour Operator.
- Αναλογικά η Περιφέρεια παρουσιάζει αύξηση στην προσέλκυση τουριστών μεταξύ των ετών 1990 και 1998, συμμετείχε με 1,24% το 1990 και 1,98% το 1998 στο σύνολο των αφίξεων αλλοδαπών
- Μεγαλύτερη αναλογία αφίξεων αλλοδαπών τουριστών έχει ο νομός Σάμου, τον οποίο ακολουθούν οι νομοί Λέσβου και Χίου διαδοχικά
- Αντίθετα μεγαλύτερη αναλογία αφίξεων ημεδαπών τουριστών έχει ο νομός Λέσβου, τον οποίο ακολουθούν οι νομοί Σάμου και Χίου διαδοχικά
- Παρατηρείται μια διαχρονική ανοδική πορεία στις αφίξεις τόσο αλλοδαπών όσο και ημεδαπών μεταξύ των ετών 1990 και 1998 της τάξεως του 56% σε όλους τους νομούς.

4.3.2 Σταθμοί εισόδου

Αυτό που παρατηρούμαι είναι ότι το μέσο που χρησιμοποιούν κυρίως οι τουρίστες είναι το αεροπλάνο όπως είδαμε και πιο πάνω και οι κυριότεροι σταθμοί εισόδου είναι τα αεροδρόμια της Αττικής με 2.802.397 αφίξεις το 2000 και ακολουθούν το Ηράκλειο Κρήτης με 2.077.021 και η Ρόδος με 1.128.945 αφίξεις πάντα για το 2000.

Τα αεροδρόμια Β. Αιγαίου συμμετέχουν στην κατανομή των συνολικών αφίξεων αλλοδαπών τουριστών με αεροπλάνο με ποσοστό 2,47% για το έτος 2000 πραγματοποιώντας αρνητική μεταβολή από το 1999 όπου το ποσοστό ήταν 2,64%, αυτό οφείλεται κυρίως στην πολύ μεγάλη μείωση των αφίξεων στο αεροδρόμιο της Λήμνου κατά 91,16%, σε απόλυτους αριθμούς από 7.377 το 1999 σε 652 αφίξεις το 2000.

4.4 Διανυκτερεύσεις – Πληρότητα

Το έτος 2007 το υψηλότερο ποσοστό διανυκτερεύσεων σημειώνεται σε νησιώτικες περιοχές (Νότιο Αιγαίο: 29,38%, Κρήτη: 21,77%) ακολουθούν η Αττική, 12,06%, τα Ιόνια, 10,56%, η Κ. Μακεδονία, 7,7%, η Πελοπόννησος 3,37%, το Βόρειο Αιγαίο 3,3%, η Θεσσαλία 2,85%, η Αν. Μακεδονία & Θράκη 2,43%, η Στερεά Ελλάδα 2,34%, η Δυτική Ελλάδα 2,11%, η Ήπειρος 1,48%, και τέλος η Δυτική Μακεδονία 0,65%. Επιπλέον, με βάση στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας από το σύνολο των διανυκτερεύσεων του Β. Αιγαίου η πλειοψηφία των διανυκτερεύσεων διαχρονικά αφορά σε αλλοδαπούς τουρίστες.

Στους παρακάτω πίνακες η διανυκτερεύσεις σε Camping και Καταλύματα. Δυστυχώς η απογραφή του αριθμού τουριστών σε Camping είναι αρκετά ελλιπής.

Διανυκτερεύσεις σε Camping, Περιφέρεια: ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ

ΕΤΟΣ	ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ ΣΕ ΚΑΜΠΙΝΓΚ 2000-2004	ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ		
		ΗΜΕΛΑΠΟΙ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ
		2000	ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	7.021
	ΝΟΜΟΣ ΛΕΣΒΟΥ	7.021	2.720	9.741
	ΝΟΜΟΣ ΣΑΜΟΥ	0	0	0
	ΝΟΜΟΣ ΧΙΟΥ	0	0	0
2001	ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	3.478	2.274	5.752
	ΝΟΜΟΣ ΛΕΣΒΟΥ	3.478	2.274	5.752
	ΝΟΜΟΣ ΣΑΜΟΥ	0	0	0
	ΝΟΜΟΣ ΧΙΟΥ	0	0	0
2002	ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	4.269	1.425	5.694
	ΝΟΜΟΣ ΛΕΣΒΟΥ	4.269	1.425	5.694
	ΝΟΜΟΣ ΣΑΜΟΥ	0	0	0
	ΝΟΜΟΣ ΧΙΟΥ	0	0	0
2003	ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	1.685	492	2.177
	ΝΟΜΟΣ ΛΕΣΒΟΥ	1.685	492	2.177
	ΝΟΜΟΣ ΣΑΜΟΥ	0	0	0
	ΝΟΜΟΣ ΧΙΟΥ	0	0	0
2004	ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	2.688	987	3.675
	ΝΟΜΟΣ ΛΕΣΒΟΥ	1.622	384	2.006
	ΝΟΜΟΣ ΣΑΜΟΥ	0	0	0
	ΝΟΜΟΣ ΧΙΟΥ	1.066	603	1.669

Πηγή: ΕΣΥΕ, ΕΟΤ **2009**

Διανυκτερεύσεις σε Σύνολο Καταλυμάτων , Περιφέρεια: ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ

ΕΤΟΣ	ΠΕΡΙΟΧΗ	ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ ΠΛΗΝ CAMPING				
		ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ			ΚΛΙΝΕΣ ΠΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓ.	ΠΛΗΡΟΤΗΤΑ %
		ΗΜΕΛΑΠΟΙ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ		
2000	ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	564.679	1.356.059	1.920.738	100.195	63,9
	ΝΟΜΟΣ ΛΕΣΒΟΥ	276.995	516.222	793.217	45.370	58,3
	ΝΟΜΟΣ ΣΑΜΟΥ	190.698	749.301	939.999	45.060	69,5
	ΝΟΜΟΣ ΧΙΟΥ	96.986	90.536	187.522	9.765	64,0
2001	ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	517.623	1.370.198	1.887.821	101.244	62,2
	ΝΟΜΟΣ ΛΕΣΒΟΥ	239.873	514.638	754.511	45.419	55,4
	ΝΟΜΟΣ ΣΑΜΟΥ	183.316	758.275	941.591	44.420	70,7
	ΝΟΜΟΣ ΧΙΟΥ	94.434	97.285	191.719	11.405	56,0
2002	ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	498.984	1.384.214	1.883.198	97.841	64,2
	ΝΟΜΟΣ ΛΕΣΒΟΥ	238.416	455.892	694.308	43.952	52,7
	ΝΟΜΟΣ ΣΑΜΟΥ	167.773	831.491	999.264	42.939	77,6
	ΝΟΜΟΣ ΧΙΟΥ	92.795	96.831	189.626	10.950	57,7
2003	ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	537.344	1.259.679	1.797.023	98.287	60,9
	ΝΟΜΟΣ ΛΕΣΒΟΥ	254.270	501.667	755.937	46.566	54,1
	ΝΟΜΟΣ ΣΑΜΟΥ	178.618	670.339	848.957	40.734	69,5
	ΝΟΜΟΣ ΧΙΟΥ	104.456	87.673	192.129	10.987	58,3
2004	ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	533.642	1.153.326	1.686.968	18.980	54,0%
	ΝΟΜΟΣ ΛΕΣΒΟΥ	270.552	466.044	736.596	8.088	49,9%
	ΝΟΜΟΣ ΣΑΜΟΥ	179.175	625.814	804.989	9.253	59,4%
	ΝΟΜΟΣ ΧΙΟΥ	83.915	61.468	145.383	1.639	49,3%
2005	ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	519.401	1.049.214	1.568.615	17.059	52,2%
	ΝΟΜΟΣ ΛΕΣΒΟΥ	268.915	440.871	709.786	7.452	50,7%
	ΝΟΜΟΣ ΣΑΜΟΥ	138.748	536.386	675.134	7.857	55,0%
	ΝΟΜΟΣ ΧΙΟΥ	111.738	71.957	183.695	1.750	48,6%

2006	ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	524.187	1.083.871	1.608.058	16.961	52,6%
	ΝΟΜΟΣ ΛΕΣΒΟΥ	249.712	410.229	659.941	7.148	49,3%
	ΝΟΜΟΣ ΣΑΜΟΥ	143.047	581.400	724.447	7.735	58,4%
	ΝΟΜΟΣ ΧΙΟΥ	131.428	92.242	223.670	2.078	46,5%
2007	ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	581.133	1.077.991	1.659.124	17.780	52,3%
	ΝΟΜΟΣ ΛΕΣΒΟΥ	278.851	415.410	694.261	7.684	50,8%
	ΝΟΜΟΣ ΣΑΜΟΥ	177.626	570.213	747.839	7.911	55,9%
	ΝΟΜΟΣ ΧΙΟΥ	124.656	92.368	217.024	2.185	46,3%
2008	ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	581.269	1.072.121	1.653.390	18.792	51,1%
	ΝΟΜΟΣ ΛΕΣΒΟΥ	272.463	378.800	651.263	7.642	48,6%
	ΝΟΜΟΣ ΣΑΜΟΥ	172.949	591.084	764.033	8.879	57,0%
	ΝΟΜΟΣ ΧΙΟΥ	135.857	102.237	238.094	2.271	43,2%

Πηγή: ΕΣΥΕ, ΕΟΤ **2009**

4.5 Ανταγωνισμός

Ιστορικά, ο χώρος του Βορείου Αιγαίου δεν μπορεί να διαχωριστεί από την ενότητα του Αρχιπελάγους του Αιγαίου που, και αυτή με τη σειρά της, αποτελεί τμήμα της Μεσογείου. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, τα νησιά του Βορείου Αιγαίου αποτέλεσαν, χωροταξικά, ιδιόμορφα μορφώματα που συγκρότησαν τον πληθυσμό και τις οικονομικές δραστηριότητές τους σε άλλες ιστορικές εποχές. Κάθε νησί διαμόρφωσε τη δική του ιδιαίτερη φυσιογνωμία, ανάλογη με τη γεωμορφολογία του και τους ιδιαίτερους προσανατολισμούς της μικρής τοπικής κοινωνίας του.

Συνεπώς ως κύριοι ανταγωνιστές της περιφέρειας Β. Αιγαίου αποτελούν όλα τα νησιά του Αιγαίου και κυρίως η περιφέρεια Ν. Αιγαίου που περιλαμβάνει τις Κυκλάδες και τα Δωδεκάνησα.

Επίσης θα πρέπει να αναφερθεί η ραγδαία ανάπτυξη που γνωρίζει τα τελευταία χρόνια ο τριτογενής τομέας της Τουρκίας και συγκεκριμένα η τουριστική ανάπτυξη στα παράλια της Μικράς Ασίας που σαφώς αποτελεί ανταγωνιστικό προορισμό για το Β. Αιγαίο, τόσο εξαιτίας της γεωγραφικής τους θέσης και της πλούσιας πολιτιστικής κληρονομιάς (κατά μήκος των Μικρασιατικών ακτών υπάρχει μία από τις πυκνότερες συγκεντρώσεις διεθνών προβεβλημένων πολιτιστικών μνημείων), όσο και εξαιτίας του χαμηλότερου κόστους των διακοπών στην Τουρκία.

Παρόλα αυτά, το γεγονός αυτό μπορεί να αποτελέσει και πλεονέκτημα για την περιφέρεια δεδομένου ότι με την αύξηση των επισκεπτών στα Μικρασιατικά παράλια καθώς και τη δημιουργία υποδομών (λιμάνια, ξενοδοχεία κλπ) ισχυροποιείται ο άξονας κρουαζιερόπλοιων και σκαφών αναψυχής στην περιοχή. Επίσης με την γενικότερη ανάπτυξη των Τουρκικών παραλίων όλο και μεγαλύτερος πληθυσμός μετακινείται από το εσωτερικό στα παράλια τα οποία έχουν άμεση γειτνίαση με τα νησιά του Β. Αιγαίου. Η διαμορφούμενη αυτή κατάσταση μαζί με το γεγονός ότι οι Τούρκοι επισκέπτες, λόγω μη ύπαρξης διαμεσολαβήσεων και πακέτων, θεωρούνται ως τουρίστες υψηλής δαπάνης ανά ημέρα αναμένεται να επηρεάσει θετικά την τουριστική ανάπτυξη της περιφέρειας.

Αναφορικά με τις λοιπές Ελληνικές περιφέρειες που αποτελούν ανταγωνιστές παρατηρούμαι ότι η περιφέρεια Ν. Αιγαίου με 2.115.073 αλλοδαπούς επισκέπτες για το 2000 και ποσοστό 15,6% του συνόλου των αφίξεων, η Κρήτη με 2.529.542 επισκέπτες και ποσοστό 18,6% και τα Ιόνια νησιά με 1.592.782 επισκέπτες και ποσοστό 11,8%

αποτελούν τους κύριους προορισμούς των τουριστών στην Ελλάδα. Η περιφέρεια Β. Αιγαίου μένει αρκετά πίσω με 298.055 επισκέπτες και ποσοστό 1,9% του συνόλου.

5 ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΠΡΟΒΟΛΗΣ

5.1 Τεκμηρίωση σκοπιμότητας επιχειρησιακού σχεδίου

Το τουριστικό προϊόν είναι «άυλο», αποτελούμενο πρακτικά από υπηρεσίες, άρα ούτε αποθηκεύεται ούτε δειγματίζεται, ενώ η ποιοτική του αξιολόγηση παρουσιάζει κεφαλαιώδη ζητήματα υποκειμενισμού. Επομένως, για την προβολή και διαφήμιση του είναι αναγκαία η ανάπτυξη εξειδικευμένης και διακριτής στρατηγικής, ώστε μέσω αυτής να επισημαίνονται και να «αποκαλύπτονται» στοιχεία που οι επισκέπτες – καταναλωτές δεν είχαν προηγουμένως αντιληφθεί, αλλά και να προκαλείται ευνοϊκή διάθεση στους δυνητικούς «αγοραστές» απέναντι στο τουριστικό προϊόν, κατά το δυνατόν, για μεγάλο χρονικό διάστημα μετά την εφαρμογή πολιτικών τουριστικής προβολής και διαφήμισης.

5.2 Επικοινωνιακή πολιτική του ΕΟΤ για την Ελλάδα

Ο όρος της επικοινωνιακής πολιτικής συμπεριλαμβάνει πολλά στοιχεία. Στοιχεία όπως οι δημόσιες σχέσεις, η διαφήμιση, η προώθηση πωλήσεων, η δημοσιότητα, το Branding, το Packaging, αλλά και τα μέσα με τα οποία ασκούνται όλα τα παραπάνω. Συγκεκριμένα στον τουριστικό τομέα την επικοινωνιακή πολιτική ασκεί το κράτος μέσω του Εθνικού Οργανισμού Τουρισμού.

Ο ΕΟΤ στοχεύει στην επέκταση του εναλλακτικού, ποιοτικού, αειφορικού τουριστικού προϊόντος στο επίπεδο που θα θεωρείται μέρος της εθνικής μας ταυτότητας. Σκοπό έχει να προχωρήσει αποτελεσματικά, στρατηγικά και σε συνεργασία με όλους τους αρμόδιους φορείς για την επίτευξη αυτού του στόχου.

Δομή και περιεχόμενο της πολιτικής προβολής του ΕΟΤ

Ο ΕΟΤ διαχωρίζει την επικοινωνιακή του πολιτική σε 6 κατηγορίες:

1. Έρευνα αγοράς, εκπόνηση & μελετών Μάρκετινγκ:
2. Αναδιοργάνωση – Αυτοματοποίηση – Ηλεκτρονική Δικτύωση.

3. Προβολή-Διαφήμιση.
4. Δημιουργία κοινών τουριστικών πακέτων, συνδυασμένες ενέργειες
5. Απόκτηση και εφαρμογή τεχνογνωσίας ανάπτυξης και διαχείρισης ειδικών 'μορφών τουρισμού. ένταξης σε πακέτα εναλλακτικών μορφών τουρισμού.
6. Συνενώσεις-Συγχωνεύσεις ΜΜΕ

5.3 Επικοινωνιακή πολιτική για το Βόρειο Αιγαίο

Από τουριστικής πλευράς, τα νησιά του Βορείου Αιγαίου αποτελούν δημοφιλείς προορισμούς κυρίως για τους Έλληνες τουρίστες και λιγότερο για τους ξένους, αλλά είναι χαρακτηριστικό ότι όποιος επισκέπτεται να νησιά αυτά, γίνεται πιστός λάτρεις τους.

Αν και τα νησιά του Βορείου Αιγαίου δεν είναι και τόσο ευνοημένα σε ότι αφορά τις ακτοπλοϊκές και αεροπορικές συνδέσεις και γενικά κατατάσσονται στην κατηγορία των «μικρών ελληνικών προορισμών» ωστόσο ο αριθμός των τουριστών που τα επισκέπτεται ήταν σημαντικός, τουλάχιστον τα προηγούμενα χρόνια. Πέρσι, από την αρχή του έτους μέχρι και τέλος Αυγούστου (διάστημα που αντιπροσωπεύει το μεγαλύτερο ποσοστό των αφίξεων του έτους) επισκέφθηκαν αεροπορικώς τη Σάμο 103.864 επισκέπτες, τη Μυτιλήνη 60.700 επισκέπτες και τη Χίο 12.979 επισκέπτες, σύμφωνα με τα στοιχεία της Υπηρεσίας Πολιτικής Αεροπορίας (ΥΠΑ).

Φέτος η κρίση που έχει αγγίξει τον ελληνικό τουρισμό, πιάζει ακόμα περισσότερο τους μικρούς προορισμούς. Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΥΠΑ για το εξάμηνο Ιανουάριος - Ιούνιος, η Σάμος αντιμετωπίζει πτώση αφίξεων κατά 15,36%, η Μυτιλήνη κατά 6,91% και η Χίος κατά 26,41%.

Πάντως, οι τουριστικοί πράκτορες των νησιών δεν προβλέπουν σημαντική μείωση στον εσωτερικό τουρισμό καθώς τα νησιά του Βορείου Αιγαίου αποτελούν αγαπημένο προορισμό για τους Έλληνες τουρίστες. Ωστόσο οι εκτιμήσεις κάνουν λόγο για μείωση των διανυκτερεύσεων σε σχέση με πέρσι, κυρίως λόγω της κρίσης.

Προβολή

Η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου είναι μια από τις ιδιαίτερα. Έχει υλοποιήσει μια μεγάλη διαφημιστική καμπάνια με καταχωρήσεις σε διάφορα έντυπα, περιοδικά και εφημερίδες στην Ελλάδα και το εξωτερικό.

Εξέδωσε επίσης ένα νέο τουριστικό οδηγό για όλα τα νησιά της Περιφέρειας, ο οποίος κυκλοφόρησε σε τρεις γλώσσες και συγκεκριμένα στα Ελληνικά, Αγγλικά και Γερμανικά καθώς και 7 θεματικά έντυπα με έμφαση στο εναλλακτικό τουρισμό, στο θρησκευτικό τουρισμό, μια και στα νησιά του Βορείου Αιγαίου υπάρχουν πολλά Προσκυνήματα με μοναδική ιστορική αξία, στον γαστρονομικό, συνεδριακό, πολιτιστικό τουρισμό κ.λπ.

Το 2007 και το 2008 η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου συμμετείχε συνολικά σε 19 Εθνικές και Διεθνείς εκθέσεις τουρισμού, στο πλαίσιο της τουριστικής προβολής της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου που υλοποιήθηκε με πόρους του ΠΕΠ Βορείου Αιγαίου 2000 -2006.

5.4 Άξονες τουριστικής προβολής

Το πραγματικό αποτέλεσμα μιας διαφημιστικής παρουσίας δεν είναι δυνατόν να μετρηθεί και να εκφραστεί σε αριθμούς. Αυτό δεν αμφισβητεί την αποτελεσματικότητα των ενεργειών προβολής, αλλά αποτελεί τον πρώτο και κυριότερο λόγο, για τον οποίο η επιλογή των μέσων τουριστικής προβολής πρέπει να είναι αυστηρή, διαφανής και κυρίως να ανταποκρίνεται στις συνθήκες και στις ανάγκες της αγοράς. Ο κανόνας αυτός ισχύει τόσο περισσότερο, όσο πιο περιορισμένα είναι τα οικονομικά μέσα που διαθέτει ο διαφημιζόμενος και όσο πιο εμπορικές, λόγω του ανταγωνισμού, πρέπει να είναι οι ενέργειες προβολής.

6 ΒΡΑΧΥΧΡΟΝΙΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ

6.1 Πρόγραμμα προβολής ΕΟΤ

Προτεραιότητα του ΕΟΤ, σύμφωνα με τη στρατηγική προβολής του για τα έτη 2011, 2012 και 2013, είναι τόσο η αποπληρωμή των οφειλών των προηγούμενων ετών, η οποία ήδη έχει δρομολογηθεί, όσο και ο περιορισμός των εξόδων.

Συγκεκριμένα, η διαφημιστική εκστρατεία θα εντείνεται από τον Σεπτέμβριο έως τον Μάρτιο, περίοδο που οι Tour Operators προωθούν τα πακέτα τους και ολοκληρώνονται οι προκρατήσεις, ώστε να αποφευχθούν τα περιττά έξοδα των υπόλοιπων μηνών.

Σε αυτή την κατεύθυνση, ο οργανισμός προτείνει τον περιορισμό της ελληνικής συμμετοχής στις διεθνείς εκθέσεις τουρισμού, καθώς το κόστος είναι πολύ υψηλό, ενώ οι εκθέσεις ουσιαστικά αφορούν μόνο το 1% των τουριστών. Αντίθετα, το πρόγραμμα

του EOT πρέπει να είναι στοχευόμενο σε νέες αγορές και εξειδικευμένες διοργανώσεις (θαλάσσιος, συνεδριακός, εναλλακτικός τουρισμός).

Μάλιστα, για την επέκταση στις εν λόγω αγορές και σε επιμέρους τουριστικούς κλάδους, απαραίτητος είναι ο σχεδιασμός μάρκετινγκ με βάση τις ανάγκες τους. Όπως σημειώνεται στην απόφαση του EOT, ήδη βρίσκεται σε εξέλιξη διαγωνισμός για την εξειδίκευση του Σχεδίου Μάρκετινγκ για τον Τουρισμό της Ελλάδας 2007-2012.

Ακόμα, λόγω των περιορισμένων κονδυλίων του EOT, τον πρώτο λόγο στην προβολή του ελληνικού τουριστικού προϊόντος θα έχει το Internet. Ενδεικτικά, ο οργανισμός προτείνει ο προϋπολογισμός του να καταναμηθεί ως εξής:

- 40%: Διαφήμιση μέσω διαδικτύου και ιστοσελίδων κοινωνικής δικτύωσης.
- 30%: Διαφήμιση στον Τύπο.
- 30%: Συμμετοχή σε εκθέσεις, συνέργειες με Tour Operators, άλλες δράσεις επικοινωνίας.

Μεγάλη έμφαση πρέπει να δοθεί και στο portal του EOT, το οποίο είναι απαραίτητο να εμπλουτιστεί και να αποτελέσει βασικό εργαλείο ενημέρωσης. Πολύ σημαντικό, ακόμα, θεωρείται το προωθητικό υλικό του EOT να συντονίζεται με την ενιαία στρατηγική προβολής της Ελλάδας.

Για την υλοποίηση του προγράμματος προβολής του ελληνικού τουρισμού, ο EOT προτείνει τη χρήση Internet από τον Ιανουάριο του 2011 έως και τον Απρίλιο του 2011.

6.1.1 Κύριος τρόπος προβολής

Τουριστική διαφήμιση της Ελλάδας

Εντυπωσιακά στοιχεία αύξησης της επισκεψιμότητας από το εξωτερικό στην διαδικτυακή διαφήμιση για τον ελληνικό τουρισμό, στην οποία προχώρησε φέτος σχεδόν κατά αποκλειστικότητα λόγω οικονομικής ένδειας αλλά και της ανάγκης για τη χρήση σύγχρονων μέσων προώθησης του τουριστικού προϊόντος, η κυβέρνηση: Από τον Απρίλιο του 2010 έχουν πραγματοποιηθεί 2.213.702 επισκέψεις από χρήστες του εξωτερικού, ενώ από τον Ιανουάριο του 2011 παρατηρείται αύξηση των επισκέψεων κατά 100% από χρήστες του εξωτερικού. Επίσης, από τον Ιανουάριο του 2011, αυξήθηκαν κατά 110% οι επισκέψεις μέσω Google και κατά 600% από πέρσι.

Επενδύοντας στις υπάρχουσες δυνατότητες του Υπουργείου και των αρμόδιων Οργανισμών και Υπηρεσιών, σε ανθρώπινο δυναμικό και μέσα, αναβαθμίστηκε το

visitgreece.gr, δημιουργήθηκε το my-greece.gr και μπήκε η Ελλάδα στα social media κανάλια (Facebook, YouTube, twitter, flickr).

Ενισχύθηκαν τα famtrips, και οι επισκέψεις ξένων δημοσιογράφων, για να ζήσουν από κοντά την Ελληνική Εμπειρία, τέθηκαν οι βάσεις για διαφήμιση του κράτους σε συνεργασία με τον ιδιωτικό τομέα, όπως άλλωστε συνηθίζεται στο εξωτερικό, για την ενίσχυση της προβολής της χώρας μας στο εσωτερικό, δημιουργήθηκε η Συμμαχία για την Ελλάδα, που σε συνεργασία με τον ΕΟΤ και με μηδενικό κόστος ετοίμασαν την καμπάνια «Ελλάδα κομμάτι της ψυχής» που προωθεί το www.my-greece.gr, δημιουργήθηκαν δύο ειδικά προγράμματα προβολής των μεγάλων αστικών κέντρων, της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης: Athens Every Week ,Θεσσαλονίκη Σταυροδρόμι Πολιτισμών.

Στο κοντινό μέλλον, «Χτίζεται» το νέο visitgreece.gr με περισσότερες υπηρεσίες και πληρέστερο περιεχόμενο, ξεκινά εξειδικευμένη διαφήμιση -υπαίθρια και έντυπη- σε αγορές στόχους, προωθείται διαφήμιση «ομπρέλα» στο διαδίκτυο με έμφαση στα κοινωνικά μέσα δικτύωσης, με την έναρξη λειτουργίας της ανανεωμένης ιστοσελίδας, Πριν από έναν χρόνο, το 90% των επισκέψεων ήταν από την Ελλάδα, ενώ τώρα το 65% είναι από το εξωτερικό, από τον Απρίλιο του 2010 έχουν πραγματοποιηθεί 2.213.702 επισκέψεις από χρήστες του εξωτερικού, ενώ από τον Ιανουάριο του 2011 παρατηρείται αύξηση των επισκέψεων κατά 100% από χρήστες του εξωτερικού (από 30.000 σε 60.000).

6.1.2 Σχέδιο και χρονοδιάγραμμα υλοποίησης (ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ « Νήσων Αιγαίου 2007-2013»)

Οι ενέργειες που θα πραγματοποιηθούν με στόχο την στρατηγική τουριστικής προβολής της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου για τα έτη 2007-2013 θα είναι αυτές που έχουν προταθεί στο Επικοινωνιακό Σχέδιο Δράσης. Όσο αφορά στην ηλεκτρονική προβολή θα παρουσιαστεί πρόταση χρηματοδότησης από σχετικό Μέτρο της ΚτΠ².

Οι προτάσεις που έχουν υποβληθεί στο πλαίσιο της παραπάνω κατηγορίας πράξεων αφορούν σε δράσεις προώθησης/προβολής του τουριστικού προϊόντος της Περιφέρειας προκειμένου να αναδειχθούν οι πλούσιοι φυσικοί και πολιτιστικοί πόροι της και οι

² **Κοινωνία της Πληροφορίας**

δυνατότητες αξιοποίησης νέων ή εναλλακτικών μορφών τουρισμού, με στόχο την διεύρυνση των τουριστικών αγορών.

Ενδεικτικά οι δράσεις που θα ενισχύονται είναι:

- Δημιουργία πολύγλωσσων ηλεκτρονικών εκδόσεων τουριστικού/πολιτιστικού οδηγού και σημείων πληροφόρησης του κοινού με την επί τόπου χρήση των ΤΠΕ σε λιμάνια, αεροδρόμια και άλλους χώρους αυξημένης τουριστικής κίνησης
- Οργάνωση πολιτιστικών εκδηλώσεων (π.χ. «οι δρόμοι του Λαδιού και της Ελιάς», «οι δρόμοι του Κρασιού» κλπ.), με στόχο την προώθηση του τουριστικού προϊόντος της Περιφέρειας, μέσα από την διασύνδεση των κλάδων της οικονομίας της (τουρισμός, πολιτισμός, εμπόριο, μεταποίηση, παραγωγή).
- Συμμετοχή σε Συνέδρια/Τουριστικές εκθέσεις
- Δημιουργία ιστοσελίδας στο Internet
- Διαφημιστικά μηνύματα μικρής διάρκειας στα ηλεκτρονικά και έντυπα μέσα
- Δημιουργία έντυπων τουριστικών οδηγών

7 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η οικονομία των τριών νομών της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου στηρίζεται, κατά κύριο λόγο, στους τομείς της πρωτογενούς παραγωγής και της παροχής υπηρεσιών, με τον τουριστικό τομέα να παρουσιάζει αυξανόμενη και διαφοροποιημένη από νησί σε νησί βαρύτητα. Η φυσιολογική συρρίκνωση του πρωτογενούς τομέα στο Βόρειο Αιγαίο έχει αναδείξει τον τουρισμό ως την κύρια εναλλακτική λύση για ανάπτυξη. Η μακροχρόνια συρρίκνωση του παραγωγικού και δημογραφικού ιστού επί αρκετές δεκαετίες έχει συσσωρεύσει αρνητικά δεδομένα στην οικονομία των νησιών, για την ανάσχεσή των οποίων απαιτείται σημαντική προσπάθεια. Όπως π.χ. η στενότητα των διαθέσιμων φυσικών πόρων, η μείωση και η γήρανση του πληθυσμού, η εγκατάλειψη της αγροτικής γης, η δυσκολία πρόσβασης τόσο από την υπόλοιπη Ελλάδα όσο και μεταξύ των νησιών κλπ. Τα δεδομένα αυτά, σε συνδυασμό με την έλλειψη σαφούς στρατηγικής σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο έχουν αποτελέσει τροχοπέδη

στην αναπτυξιακή πορεία του τουρισμού, που τα τελευταία χρόνια αποτυπώνεται με την κάμψη των τουριστικών αφίξεων.

Τα σημαντικότερα πλεονεκτήματα των νησιών της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου είναι ο Πολιτισμός και το Περιβάλλον, που προσφέρουν ξεχωριστές απολαύσεις στον επισκέπτη. Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των νησιών του Βορείου Αιγαίου, όπως ο συνδυασμός ήλιου και θάλασσας, η αρμονία του ήπιου κλίματος με το ευχάριστο νησιωτικό περιβάλλον, δημιουργούν τις καταλληλότερες συνθήκες για απόδραση από την καθημερινή ρουτίνα, πνευματική ξεκούραση και ψυχική ηρεμία. Η φυσιογνωμία των νησιών διακρίνεται από μεγάλη πολυμορφία, η οποία ταυτόχρονα τους επιτρέπει να διατηρούν τη μοναδικότητά τους, όχι μόνο σε σχέση με τα υπόλοιπα νησιά της Ελλάδας, αλλά και μεταξύ τους.

Τα νησιά του Βορείου Αιγαίου διακρίνονται για την ιδιαίτερα σημαντική και ενδιαφέρουσα ιστορική και πολιτιστική κληρονομιά τους, με πολυάριθμα αρχαιολογικά ευρήματα, πλούσια εκθέματα σε μουσεία, βυζαντινά μνημεία, κάστρα, μοναστήρια, εκκλησίες, κλπ. που αποδεικνύουν τη συνέχεια της έντονης πολιτιστικής δημιουργίας στο πέρασμα των αιώνων.

Βάσει των παραπάνω χαρακτηριστικών, αλλά και των φυσικών στοιχείων της περιοχής (π.χ. γεωθερμία, σπάνια χλωρίδα και πανίδα) είναι δεδομένη η δυνατότητα διαφοροποίησης του τουριστικού προϊόντος στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου με την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού.

Βασικός στόχος και διαρκής προσπάθεια της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου θα πρέπει να είναι η ανάδειξη του πλούτου των νησιών της. Επίσης, η δημιουργία των απαραίτητων υποδομών, προσαρμοσμένων στις ανάγκες της τουριστικής αγοράς, ώστε να διασφαλίζονται οι καλύτερες δυνατές συνθήκες μετάβασης και διαμονής των επισκεπτών, χωρίς να υποβαθμίζεται το περιβάλλον με στόχο την μεγιστοποίηση των οικονομικών και κοινωνικών οφελών της τοπική κοινωνία.

Βιβλιογραφικές Αναφορές

A. Ξενόγλωσσες

- Nigel McGilchrist(2010) "Samos with Ikaria and Fourni" (2ης Αγγλικής έκδοσης) Εκδόσεις "Genius Loci"
- Dieter Graf(2005) "Samos, Patmos Northern Dodekanese" Εκδόσεις "Graf Dieter"
- Thomas Schröder(2002) "Samos, Chios, Lesbos and Ikaria. Inclusive Fourni, Psara and Inousses Εκδόσεις "Müller (Michael)Erlangen"
- Christou, E. (2006), "A qualitative analysis of consumer attitudes on adoption of online travel services", *Tourism: An International Interdisciplinary Journal*, 54(4): 78-89.
- Koteas A., Marinidis D., Economakis G., 2006, Development Law 2601/98. Tourism Industry and Regional Impacts in Greece: The case of Evros and Chios Districts.
- Middleton V. and Clarke J., (2001) *Marketing in Travel and Tourism*, Oxford:Butterworth-Heinemann Publishing.
- Mintel, (2006) *Tour Operator Market–Europe*, February 2006.
- Tsartas P., Skanavi K., Stavrinoudis Th., Vatzaka A., Gkoumas A., Kyriakaki A. and Svoronou H., (2006) *Local Agenda 21 in two islands of South Aegean Region*.

B. Ελληνόγλωσσες

- Παππάς, Γεώργιος.(1997) *Η θεωρία και η τέχνη του σχεδιασμού επικοινωνιών*. Πανεπιστημιακές εκδόσεις Αθηνών.
- Αθανασίου Λ. (2007). *Τουριστική Ανάπτυξη και προστασία*, Αθήνα: ΙΤΕΠ
- Αθανασίου Λ.Α, Καββαδία Π Α, Κατοχιανού Δ Ν, Τονικίδου Π. (1995). *Διαπεριφερειακή ανάλυση και πολιτική και βασικά στοιχεία κατά περιφέρεια και νομό*. Αθήνα
- Βαρβαρέσος Σ. (2009), «*Η συνεισφορά των Εναλλακτικών και Ειδικών Μορφών*».
- *Τουρισμού στην ανάπτυξη της τουριστικής δραστηριότητας*. στο «*Εναλλακτικές και Ειδικές Μορφές Τουρισμού*», Μ. Σωτηριάδης & Ι. Φαρσάρη (επιμέλεια). Εκδόσεις Interbooks.

- Χάρης Κοκκώσης, Πάρις Τσάρτας, Ελευθερία Γκρίμπα (2011), «Ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού». Εκδόσεις Κριτική
- Γαλανή-Μουτάφη Βασιλική(2002), « Έρευνες για τον τουρισμό στην Ελλάδα και την Κύπρο».Εκδόσεις Προπομπός
- Χατζηδάκης Αλέξης(2008), «Εξέλιξη τουριστικής κίνησης 2005-2008, Εκδόσεις: Cube art editions
- ΕΣΥΕ, ΕΟΤ,UNWTO (εκδόσεις από διάφορα έτη)
- Ινστιτούτο Τουριστικών Ερευνών και Προβλέψεων, (2008) Πηγές προέλευσης αλλοδαπών τουριστών: δυνατότητες και προοπτικές. Ειδικές εκδόσεις 8. Αθήνα.
- ΞΕΕ (Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδας) διάφορες εκδόσεις.
- Παρατηρητήριο για την ΚτΠ. (2008). «Μελέτη Διεΐσδυσης Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών στον Τομέα του Τουρισμού: Στρατηγικές και Προοπτικές».
- Πετράκος Γ. & Ψυχάρης Γ. (2004). Περιφερειακή ανάπτυξη στην Ελλάδα. Αθήνα: Κριτική
- Σκαναβή Κ. & Σβορώνου Ε. (2007),Μεθοδολογικός Οδηγός για τη σύνταξη Τοπικών Ατζέντα 21 σε νησιά, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Εργαστήριο Τουριστικών Ερευνών και Μελετών, Πρόγραμμα ISTOS
- Σχέδιο Δράσης Marketing Plan 2000-2006 για την Τουριστική Προβολή της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου(SYNERGON A.E.)

Γ. Από Διαδίκτυο

- www.economics.gr
- www.wttc.org
- Reportlinker.com/tourim_greece
- www.euromonitor.com/greece/countryfactlife
- Hellastat.com/resources/hotel_el2.pdf
- ΣΕΤΕ, (2003). Τουρισμός και Απασχόληση
- ΣΕΤΕ, (2004), Πρόταση Σχεδίου Μάρκετινγκ για τον Τουρισμό, Αθήνα
- ΣΕΤΕ, (2005). Η πρόκληση της Ανταγωνιστικότητας και η Ανάγκη Επανατοποθέτησης του Ελληνικού Τουριστικού Προϊόντος.
- Υπουργείο Τουριστικής Ανάπτυξης, Ευρυζωνικότητα και Τουρισμός.
www.etourism.com

- gov.gr (πρόσβαση 23/7/09)
- Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου. www.vorioaigaio.gov.gr
- Travel Daily News Εναλλακτικές μορφές τουρισμού
- ΥΠΕΧΩΔΕ (2007) Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων Επιχειρησιακού Προγράμματος Κρήτης – Νήσων Αιγαίου 2007-2013.
- Έκθεση Επιχειρηματικότητας Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου – 2007 50 ΚΕΤΑ Βορείου Αιγαίου